

Παναγιώτα Ι. Θηβαίου-Παπαθεράπων

Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηθύμνης
«Αργύρης Εφταλιώτης»

Ψηφιακός Ηρόδοτος

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ Ι. ΘΗΒΑΙΟΥ - ΠΑΠΑΘΕΡΑΠΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΗΘΥΜΝΗΣ
«ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ»

Παναγιώτα Ι. Θηβαίου - Παπαθεράπων

**Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηθύμνης
«Αργύρης Εφταλιώτης»**

Ψηφιακός Ηρόδοτος

Ο Ψηφιακός Ηρόδοτος
στη Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηθύμνης
«Αργύρης Εφταλιώτης»

Εικόνα εξώφυλλου:
Ανθολόγιο βυζαντινής μουσικής, υμνωδού Πέτρου του
Λαμπαδαρίου, περί τα 1764

© Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηθύμνης «Αργύρης Εφταλιώτης»
Παναγιώτα Ι. Θηβαίου - Παπαθεράπων
Η Βιβλιοθήκη ή η Παναγιώτα Ι. Θηβαίου - Παπαθεράπων
διατηρούν το δικαίωμα επανεκδόσεων του βιβλίου.
Η έκδοση του βιβλίου χρηματοδοτήθηκε από το έργο
ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΗΡΟΔΟΤΟΣ

ISBN: 978-618-81741-0-8

Στην Ευρυδίκη και τον Μιλτιάδη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Το έργο Ψηφιακός Ηρόδοτος	9
Η ίδρυση της Βιβλιοθήκης - το ιστορικό πλαίσιο	11
Το 1859, έτος ίδρυσης της Βιβλιοθήκης, στον ελεύθερο κόσμο	14
Οι ιδρυτές της Βιβλιοθήκης.....	16
Η επωνυμία της Έν Μεθύμνη Βιβλιοθήκης τῆς τῶν Μουσῶν Ἀδελφότητος	20
Ο σύλλογος και η Έν Μεθύμνη Βιβλιοθήκη τῆς τῶν Μουσῶν Ἀδελφότητος	22
Αποσπάσματα από το Ιδρυτικό και τους Κανονισμούς του Συλλόγου και της Βιβλιοθήκης του	24
Οι σφραγίδες της Βιβλιοθήκης	28
Ο Αργύρης Εφταλιώτης και η Έν Μεθύμνη Βιβλιοθήκη τῆς τῶν Μουσῶν Ἀδελφότητος	31
Ο Εφταλιώτης στην πρωτοπορία.....	33
Λίγες σκέψεις του Εφταλιώτη για τους Έλληνες, την Ελλάδα και την Ευρώπη	36
Οι Θησαυροί της Βιβλιοθήκης.....	38
Η Βιβλιοθήκη σήμερα	48

Το έργο «Ψηφιακός Ηρόδοτος»

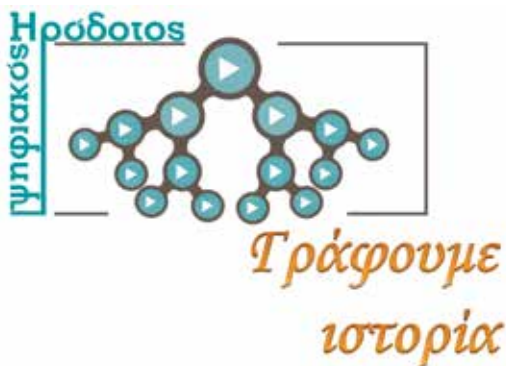
Το έργο «Ψηφιακός Ηρόδοτος» είναι ένα πρωτοποριακό έργο διάσωσης και ανάδειξης ιστορικού αρχείου από την Κύπρο και το βόρειο Αιγαίο, το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Διασυνοριακής Συνεργασίας «Ελλάδα - Κύπρος 2007 - 2013» που καλύπτει όλη την επικράτεια της Κύπρου, την Κρήτη και νησιά του βορείου και νοτίου Αιγαίου.

Το εταιρικό σχήμα διασυνοριακής συνεργασίας του έργου «Ψηφιακός Ηρόδοτος» απαρτίζουν το ΡΙΚ ως επικεφαλής εταιρός, η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Μυτιλήνης, η Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηθύμνης «Αργύρης Εφταλιώτης» και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, που προσφέρει επιστημονική υποστήριξη σε όλους τους εταίρους.

Ο γενικός στόχος του προτεινόμενου Έργου «Ψηφιακός Ηρόδοτος» αφορά την ψηφιοποίηση και διάσωση του ιστορικού, κοινωνικού, και πολιτισμικού αρχείου του ΡΙΚ και των Βιβλιοθηκών της Μυτιλήνης και της Μήθυμνας. Το αρχεία αυτά περιλαμβάνουν κομβικής σημασίας από ιστορική άποψη γεγονότα και εξελίξεις της νεώτερης και σύγχρονης ιστορίας που διαδραματίστηκαν στην Κύπρο και την περιοχή του βορείου Αιγαίου. Οι εταίροι στοχεύουν στην δημιουργία σύγχρονων τεχνολογικών υποδομών πληροφόρησης και επικοινωνίας για να ενισχύσουν αφενός, την χωρική συνεργασία και ανάπτυξη των δύο περιοχών και αφετέρου, να αναδείξουν τις περιοχές ως πόλο καινοτομίας για την τεκμηρίωση, ανάδειξη, σύγκριση και προβολή ιστορικών γεγονότων στον ευρύτερο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Το έργο στοχεύει επίσης στην αναβάθμιση της προσβασιμότητας του κοινού και την εφαρμογή καινοτόμας προσέγγισης για τα ΑμεΑ, δημιουργώντας ένα πρότυπο διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας - Κύπρου.

Το έργο ψηφιοποίησης που υλοποιείται θα πολλαπλασιάσει τις δυνατότητες των τριών οργανισμών σε παραγωγές, προβολές και μελέτες. Με τον τρόπο αυτό, θα γίνει εφικτή η μελέτη και συγκριτική ιστορική έρευνα της περιόδου της Μικρασιατικής καταστροφής και της κυπριακής τραγωδίας. Παράλληλα, με την ψηφιοποίηση, οι δημόσιοι φορείς του έργου ευελπιστούν να προσφέρουν στους πολίτες πρόσβαση στις πληροφορίες και το αρχχειακό υλικό, μέσω ειδικής διαδικτυακής πύλης.

Για τους σκοπούς του έργου, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου διοργανώνει συνέδριο/ημερίδα στη Μυτιλήνη στις 23/9/2014 με θέμα «Εικόνα και Ταυτότητα του Ελληνισμού σε Ιστορικές Καμπές», όπου θα παρουσιαστούν αναλυτικά τα αποτελέσματα του έργου στην καταγραφή, ποιοτική παραγωγή και διαχείριση του ψηφιοποιημένου πολιτισμικού προϊόντος. Ιδιαίτερη αναφορά θα δοθεί στην ιστορική τεκμηρίωση των γεγονότων της Μικρασιατικής καταστροφής και του ξεριζωμού του Κυπριακού Ελληνισμού καθώς και στην εξαγωγή χρήσιμων ιστορικών συμπερασμάτων. Η από κοινού ανάπτυξη του έργου ψηφιοποίησης στο ΡΙΚ και στις δύο Δημόσιες Βιβλιοθήκες της Λέσβου επιτρέπει την τεκμηρίωση και σύγκριση των βιωμάτων στις δύο περιοχές που υποβλήθηκαν σε έντονες κοινωνικοπολιτικές αλλαγές και επιρροές τον τελευταίο αιώνα (Μικρασιατική Καταστροφή και Τουρκική εισβολή στην Κύπρο). Επίσης, στο πλαίσιο της τεχνολογικής διάστασης του έργου, εξετάζεται η συμβολή του διαδικτύου στην προβολή ιστορικών γεγονότων και στην διάσωση και προβολή της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

<http://www.digital-herodotus.eu>

*«Βίβλοι καί βιβλιοθήκαι εἰσὶν οἱ τό πνεῦμα διαφωτίζοντες
Φωστῆρες, εἰσὶ τὰ ἰατρεῖα τῶν ψυχῶν».¹ Η διαδρομή της Δημόσιας
Ιστορικής Βιβλιοθήκης Μηθύμνης «Αργύρης Εφταλιώτης» από το 1859
έως τις μέρες μας.*

Η ίδρυση της Βιβλιοθήκης - το ιστορικό πλαίσιο

*«Σήμερον τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ μηνός Ἰουλίου, τοῦ χιλιοστοῦ
ὀκτακοσιοστοῦ πενηχοστοῦ ἐνάτου ἔτους, ἡμέρα Κυριακή, συνελθόν-
τες οἱ ὑποφαινόμενοι καί συσκεψάμενοι, ἀποφασίζομεν ὁμοθυμαδόν καί
συστήνομεν Ἀδελφότητα ἐν ὀνόματι τῶν Μουσῶν ὑπό τῶν ἐφεξῆς ὄρων.*

*Αὐν Πρῶτος καί κύριος σκοπός τῆς Ἀδελφότητος εἶναι ἡ σύστασις Δη-
μοσίας Βιβλιοθήκης [...]».² (Εἰκ. 1)*

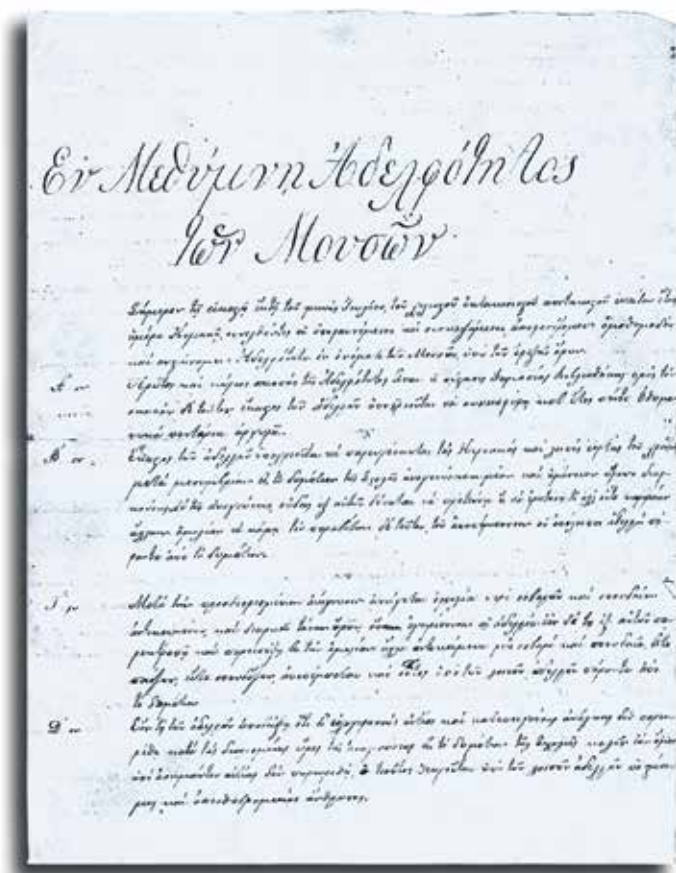
Στις 26 Ιουλίου 1859, ημέρα Κυριακή, στη Μήθυμνα ή Μόλυβο της Λέσβου, ιδρύθηκε το φιλολογικό και πνευματικό σωματείο Ἀδελφότης τῶν Μουσῶν. Εἶχαν ἤδη περάσει τέσσερις αἰῶνες Τουρκοκρατίας ἀπὸ τον Σεπτέμβριο του 1462, ὅταν ο Μωάμεθ Β΄ ο Πορθητής,³ λίγα χρόνια μετὰ την Ἄλωση της Πόλης, κατέκτησε τη Λέσβο και ἔβαλε τέλος στη φιλοπρόοδο και εἰρηνική ηγεμονία της γενοβέζικης οἰκογένειας των Γατελούζων (1355 - 1462). Η Οθωμανοκρατία (1462 - 1912) στο νησί ξεκίνησε με σφαγές, διώξεις, δήμευση περιουσιῶν και ἄλλα δεινά. Η πλούσια επαρχία της Μήθυμνας ἔγινε σημαντικό διοικητικό και στρατιωτικό κέντρο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας λόγω της στρατηγικής της θέσης⁴ και ἐποικίσθη ἀπὸ μεγάλο

1. Πηγή: Κανονισμός της Ἐν Μεθύμνη Βιβλιοθήκης τῆς τῶν Μουσῶν Ἀδελφότητος

2. Πηγή: *ΙΔΡΥΤΙΚΟΝ τῆς ἐν Μεθύμνη ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ*

3. Μολίνος Στρατής, *Κάστρα και Καστρέλλια*, 2η Ἐκδοση 1999, Χαρτοπωλείο «Πετράς», Ν. Χριστόπουλος, σελ. 82: «Μετ' ὀλιγίστας ἡμέρας - ἀπὸ τὴν πτώση τῆς Μυτιλήνης - αἱ τουρκοικαὶ σημαῖαι ἐπτυχοῦντο ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Μολίβου» (στο ἐξῆς: Μολίνος, *Κάστρα και Καστρέλλια*).

4. Στράτος Χατζηγιάννης, *Η Ἱστορία της Μήθυμνας*, Αθήνα 1976, σελ.9: «[...] σταθμός και βάση, για ἀποικιακές, ἐμπορικές και πολεμικές ἐπιχειρήσεις, προς την ἀντικρινή Μικρασία και Θράκη, μα προπαντός προς τον Ἑλλήσποντο, την πόρτα του χρυσοφόρου διαμετακομιστικῆς ἐμπορίου, που η κίνησή του ἀπὸ δω διευκολύνεται και ἐλέγχεται ἀριστα».

(Εικ. 1) Ἰδρυτικό της Ἐν Μεθύμνη Ἀδελφότητος τῶν Μουσῶν (1859)

αριθμό Τούρκων στρατιωτικών και φανατικών μουσουλμάνων. Εξ αιτίας του μεγαλύτερου πληθυσμού⁵ των οθωμανών έναντι των γηγενών χριστιανών και της αγριότητάς τους, η έδρα της Μητροπόλεως Μηθύμνης μεταφέρθηκε στη χριστιανική Αχυρώνα (σημερινή Καλλονή) για λόγους ασφάλειας. Στη μακρά περίοδο της Οθωμανοκρατίας οι εκκλησίες και τα σχολεία συνέβαλαν αποφασιστικά στο να διατηρήσουν οι κάτοικοι την ελληνορθόδοξη ταυτότητά τους.

Οι συνθήκες ζωής των χριστιανών στην Οθωμανική Αυτοκρατορία βελτιώθηκαν τον 19^ο αιώνα, όταν ο σουλτάνος Αβδούλ Μετζίτ Α΄ υποσχέθηκε ισοτιμία και ισονομία για όλες τις υπόδουλες εθνότητες και προχώρησε σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις, που ονομάστηκαν Τανζιμάτ (1839 - 1876). Στο

5. Μητροπολίτη Γαβριήλ, *Περιγραφή της Λέσβου 1621*, Έκδοση Ι. Φουντούλη, Αθήνα 1960, παράγρ. 45, στίχ. 25 - 26: «[...] Οίκους χριστιανών διακοσίους είκοσι, αγαρηνών ως οίμαι δις τοσούτους και φοβερούς».

πλαίσιο αυτών των μεταρρυθμίσεων, το Αυτοκρατορικό Διάταγμα (*hatt - i - humayun*) του 1856 - το οποίο μετέφρασε στην ελληνική γλώσσα ο Μηθυμναίος Βουλευτής Αιγαίου Ζαφειράκης Υπανδρευμένος - ,⁶ εκχώρησε προνόμια που οδήγησαν σταδιακά τους μουσουλμάνους σε βαθειά παρακμή ενώ, αντιθέτως, τους χριστιανούς σε ακμή και πρόοδο. Οι χριστιανοί μπορούσαν πλέον να αγοράζουν γη, να συμμετέχουν στη δημογεροντία,⁷ στο υπαλληλικό σώμα, στα διοικητικά και δικαστικά όργανα, να φοιτούν σε ανώτατα ιδρύματα,⁸ να ιδρύουν σωματεία κ.ά. Λόγω των ευνοϊκών όρων του Τανζιμάτ, οι Λέσβιοι απέκτησαν οικονομική δύναμη από την ανάπτυξη του εμπορίου και της καλλιέργειας της γης όχι μόνο στο νησί, αλλά και στα απέναντι μικρασιατικά παράλια, με αποτέλεσμα να σχηματισθεί μια αστική τάξη που ήθελε να μορφώσει τους γόνους της στα πανεπιστήμια της ελεύθερης Αθήνας και της Ευρώπης. Η οικονομική ανεξαρτησία και παιδεία είχε ως αποτέλεσμα οι νέοι αστοί να αποκτήσουν εθνική συνείδηση και να νιώσουν «τα ιερά καθήκοντα της πατρίδος τους», όπως γράφει ο Εφταλιώτης.

Φωτισμένοι και φιλόμουσοι Μηθυμναίοι, επηρεασμένοι από τις ιδέες του Ελληνικού και Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και τα μηνύματα της Γαλλικής Επανάστασης για ελευθερία, ανεξαρτησία και ισότητα, αξιοποίησαν το δικαίωμα ίδρυσης σωματείων και σύστησαν το 1859 το σωματείο *Άδελφότης Μουσών Μεθύμνης*,⁹ με «πρῶτον καί κύριον σκοπόν τήν...σύστασιν Δημοσίας Βιβλιοθήκης»: της *Ἐν Μεθύμνῃ Βιβλιοθήκης τῆς τῶν Μουσῶν Ἀδελφότητος*.

6. Αργύρης Παντελής, *Λέσβος η Αιολική: Λέσβος. Από την κατάκτηση (1462) στη σύγχρονη εποχή*. Εκδόσεις Αστερισμός, Αθήνα 1995 (στο εξής: Αργύρης, *Λέσβος. Από την κατάκτηση (1462) στη σύγχρονη εποχή*), σελ. 53: «...η μετάφραση του 'Βασιλικού Ιερού Αυτογράφου Χάτι - σεριφιού' καθώς και του 'Υψηλού Χατιχουμαγιουνίου', από τον μηθυμναίο Ζαφειράκη Υπανδρευμένο...».

7. Βαλέτας, *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα: Το πλουσιόδωρο λίκνο του Εφταλιώτη*, περ. *Αιολικά Γράμματα* (Αθήνας), Γ', Τεύχος 15, Μάης - Ιούνης 1973, σελ. 215 (στο εξής Βαλέτας *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*): «Ο Υπανδρευμένος...ως βουλευτής Αιγαίου επέτυχε το μ π ι ν τ έ λ ι, την εξαγορά της στρατολογίας απ' τους ραγιαδες. Φίλος στενός του εθνικού ποιητή της Τουρκίας Κεμάλ Βέη, που ερχόταν κάθε καλοκαίρι στο Μόλυβο, έβγαλε στα 1872 στη Σμύρνη, σε δύο τόμους, το μυθιστόρημα *Ζηνοβία*, έργο σοφό με κοινωνικά κηρύγματα». Η *Ζηνοβία* αποτελεί πρόδρομο βιβλίο φεμινιστικών ιδεών!

7. Βλ. Ιδρυτές της Βιβλιοθήκης, Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης: «Μπήκε στη δημογεροντία...».

8. Κώστας Γ. Μίσσιος, *Ανθολόγιο Λεσβίων Ποιητών*, Τόμος όγδοος, Μυτιλήνη 1998, σελ. 265: «Ο Ζαφειράκης Υπανδρευμένος (1831 - 1895)...σπούδασε στο Αυτοκρατορικό Λύκειο Κωνσταντινουπόλεως...».

9. Ο Μυτιληνίος φιλόλογος Ι. Δελής επισημαίνει: «Αυτά είναι τα πρώτα φανερώματα της παιδείας και της φιλομουσίας πάνω στο νησί που προηγούνται ακόμα και της Μυτιλήνης...». Αργύρης, *Λέσβος. Από την κατάκτηση (1462) στη σύγχρονη εποχή*, ό.π., σελ.51: «...άφηναν νομικά περιθώρια για την ανάπτυξη εθνικής και θρησκευτικής παιδείας... Το σωματείο και η Βιβλιοθήκη του εξελίχθηκαν σε «πυρήνες πνευματικής και εθνικής αφύπνισης». Ανάλογα πατριωτικά σωματεία ιδρύθηκαν και σε άλλα μέρη της Λέσβου.

Το 1859, έτος ίδρυσης της Βιβλιοθήκης, στον ελεύθερο κόσμο

Στην Αθήνα το 1859, ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος ξεκινά να γράφει στην *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*,¹⁰ διότι πιστεύει ότι «καιρός είναι ν' ασχοληθώμεν ημείς αυτοί εις το να προπαρασκευάσωμεν ίδιον, εθνικόν, ελληνικόν του ιστορικού ημών παρελθόντος μνημείον». Αρχίζει η ανέγερση του περίφημου νεοκλασικού κτιρίου της Ακαδημίας, δίπλα στην Εθνική Βιβλιοθήκη και το Πανεπιστήμιο. Για πρώτη φορά γίνεται αναφορά στο «άσυλο των επιστημών», όταν μετά από επίθεση της αστυνομίας, φοιτητές που διαδηλώνουν υπέρ της κατανάλωσης ελληνικών προϊόντων καταφεύγουν στο κτίριο του Πανεπιστημίου για να προστατευθούν. Ο Παυλίδης κατασκευάζει για πρώτη φορά την πικρή σοκολάτα *Υγείας* και βραβεύεται!

Το έτος 1859 στο Λονδίνο, ο Δαρβίνος δημοσιεύει το βιβλίο - επανάσταση: *Περί της Καταγωγής των Ειδών μέσω της Φυσικής Επιλογής ή Η Διατήρηση των Ευνοημένων Φυλών στον Αγώνα της Ζωής*. Στη Γαλλία, ο δεκαεπενιάχρονος Κλοντ Μονέ κάνει την προσωπική του επανάσταση. Μην υπακούοντας στους γονείς του, πηγαίνει στο Παρίσι, για να παρακολουθήσει μαθήματα ζωγραφικής. Ο πίνακάς του με τον τίτλο “*Impression*” θα δώσει το όνομά του σε ένα από τα σημαντικότερα κινήματα στη ζωγραφική - τον ιμπρεσιονισμό. Ο Ελβετός Ερρίκος Ντυνάν παρακολουθεί τον Ιταλοαυστριακό πόλεμο στο πεδίο της μάχης. Οι συγκλονιστικές περιγραφές στο βιβλίο του *Αναμνήσεις εκ Σολφερίνο* θα γίνουν η αφορμή να ιδρυθεί ο Ερυθρός Σταυρός, πέντε χρόνια αργότερα. Στη Γερμανία, ο χημικός Κόλμπε κατασκευάζει την ασπιρίνη, δηλαδή κατασκευάζεται για πρώτη φορά με τρόπο συνθετικό το αναλγητικό φάρμακο του Ιπποκράτη ...τα φύλλα της ιτιάς!

10. Λούβη, Ξιφαράς, *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία*, Γ' Γυμνασίου, Ο.Ε.Δ.Β. Αθήνα (στο εξής Λούβη, Ξιφαράς, *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία* σελ. 77: «Οι απόψεις του Γερμανού ιστορικού Φαλμεράιερ, που υποστήριζε ότι οι Έλληνες του 19ου αιώνα ελάχιστη σχέση είχαν με τους αρχαίους Έλληνες, έστρεψαν το ενδιαφέρον στην αναζήτηση της εθνικής συνέχειας. Οι Σπυρίδων Ζαμπέλιος και Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος υποστήριξαν ότι η συνέχεια του ελληνισμού από την αρχαιότητα υπήρξε αδιάκοπη και, για να ενισχύσουν αυτή τη θέση, στράφηκαν στη μελέτη του Βυζαντίου».

Τέλος, το 1859, μετά από ισχυρή ηλιακή έκρηξη, η γη πλήττεται από τη μεγαλύτερη ηλεκτρομαγνητική καταιγίδα στην ιστορία της. Σημειώνονται σοβαρότατες καταστροφές σε ηλεκτρικές υποδομές. Μελετητές συνδέουν το φυσικό αυτό φαινόμενο με «ανθρώπινες δραστηριότητες...όπως εξεγέρσεις, διάδοση διαφορετικών πολιτικών ή θρησκευτικών δογμάτων, διαμόρφωση σωματείων, συλλόγων, κ.ά.». Είναι το έτος ίδρυσης του συλλόγου: *Άδελφότης Μουσῶν Μεθύμνης!*

Οι ιδρυτές της Βιβλιοθήκης

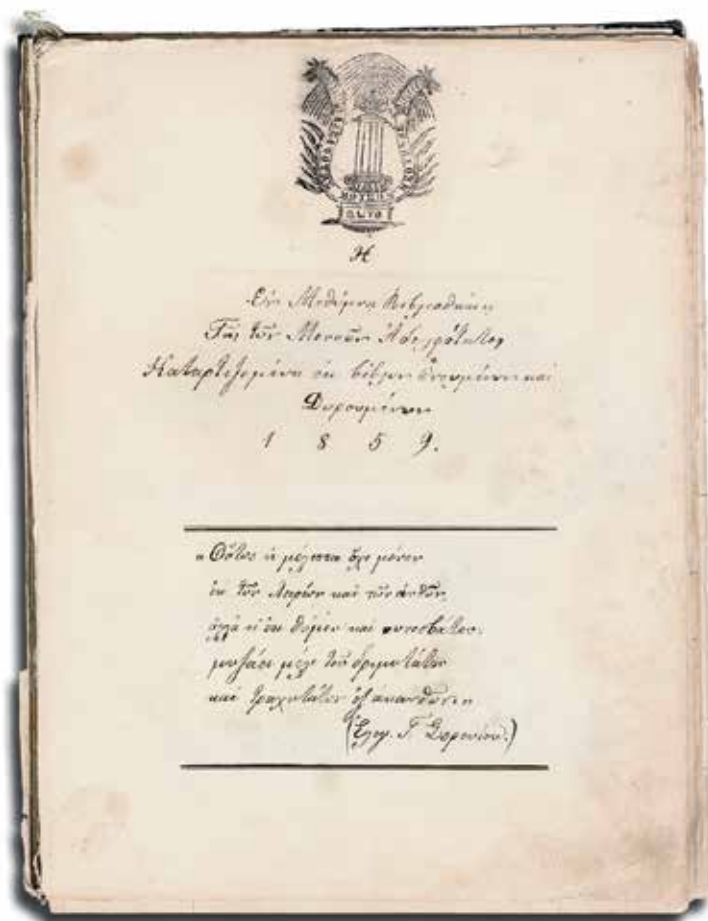
«Το...σωματείο...ίδρυσε στα 1859 ο πατριωτικός ζήλος και η φιλομουσία των Μηθυμναίων με πρωτοστάτες τον μόλις γυρισμένο απ' το Παρίσι Μηθυμναίο λόγιο και διδάκτορα των φυσικομαθηματικών Μιχαήλ Σάββα, τον Κ. Μιχαηλίδη, πατέρα του Εφταλιώτη και το δεινό ιατροφιλόσοφο Σωκράτη Δ. Φωτιάδη...».¹¹ Αυτά μας πληροφορεί ο κριτικός λογοτεχνίας Γ. Βαλέτας¹² στο άρθρο του *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*. Επίσης, στο άρθρο του *Τα οικογενειακά του Εφταλιώτη* αναφέρει τον συγγενή του Εφταλιώτη Ιωσήφ Κέπετζη, ως έναν «από τους ιδρυτές της Άδελφότητος τῶν Μουσῶν στα 1859».¹³

Για τον Κωνσταντίνο Μιχαηλίδη (1820 - 1866), ο βιογράφος του Κ. Μ. Μιχαηλίδης, γράφει: «Άρχισε τις σπουδές στο χωριό του, όπου σκολειό εΐτανε ο ταπεινός νάρθηκας της εκκλησιάς, μοναδικό καταφύγιο της ελληνικής παιδείας τα χρόνια εκείνα...ώσπου ήρθε στο χωριό...ο Νικήτας Ηρακλείδης... μαθητής του μεγάλου Βενιαμίν στην περίφημη Ακαδημία των Κυδωνιών... άκουσε γραμματική, έκανε τη μύησή του στους κλασσικούς...Το 1834 φεύγει στη Σύρα και τον άλλο [χρόνο] γράφεται στο Γυμνάσιο [με] διευθυντή το Νεόφυτο Βάμβα...φίλο του Κοραή...[και] από το 1837...τον...Γεώργιο Σε-

11. Βαλέτας, *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*, ό.π., σελ. 214.

12. Ο φιλόλογος - ερευνητής της νέας ελληνικής λογοτεχνίας Γιώργος Βαλέτας (1907 - 1989), από την Άργενο της Λέσβου, αναστήλωσε το συγγραφικό έργο των Παπαδιαμάντη, Πολυλά, Γρυπάρη, Εφταλιώτη, Πορφύρα, Κρυστάλλη, Κοραή, Νιρβάνα, Πολέμη, Καρκαβίτσα κ.ά. Σε αυτόν οφείλουμε την έκδοση και διάσωση θησαυρών της Λεσβιακής γραμματείας όπως *Η Λεσβιάδα* του Σταυράκη Αναγνώστου, έργα των Βερναρδάκη, Εφταλιώτη, Βενιαμίν του Λεσβίου, Καρίπη, Καμίτσου κ.ά. Το 1974, μαζί με τον Σύλλογο Αργύρη Εφταλιώτη μετέφερε τα οστά του Αργύρη Εφταλιώτη από την Αντίπολη της Γαλλίας στο εξωκκλήσι των Αγίων Αναργύρων στην Ευθαλού, εκπληρώνοντας την επιθυμία του συγγραφέα, έτσι όπως την είχε εκφράσει σε γράμμα στην ποιήτρια Ειρήνη Δεντρινού: «Όσο για πατρίδα και για γυρισμό αδύνατο πια. Φαίνεται πως θα πεθάνω στα ξένα, κι ελπίζω μονάχα να φροντίσει κανένας να φέρη τη σκόνη μου στ' αγαπημένα μου τ' ακρογιαλία» (1905).

13. Γ. Βαλέτα, *Τα οικογενειακά του Εφταλιώτη*, περιοδικό *Αιολικά Γράμματα* (Αθήνας), Γ', Τεύχος 15, Μάης - Ιούνης 1973, σελ. 220 (στο εξής: Βαλέτας, *Τα οικογενειακά του Εφταλιώτη*).

(Εἰκ. 2) Το πρώτο Βιβλίο Εισαγωγῆς (1859)

ρούιο.¹⁴ Στα 1841, τελειόφοιτος...τυπώνει σε βιβλίο τη μετάφραση της Θ η - β α ἴ δ α ς σε μέτρο ιαμβικό...Στο τέλος [του βιβλίου]...δημοσιεύει...ένα λόγο του...που έβγαλε σα μαθητής...Τίτλος του: Λόγος αντικείμενον έχων το αρχαίον της Λέσβου μεγαλείον και την διασημότητα των κατά καιρούς ανδρών της».

Ο Γ. Βαλέτας γράφει στα Άπαντα του Εφταλιώτη, για τον Κωνσταντίνο Μιχαηλίδη: «...είχε το λογιοτατισμό απ' έξω, ενώ μέσα στη ψυχή ήταν ζωντανός λαϊκός άνθρωπος με βράκες νησιώτικες...ορήτορας, σοφός, ποιητής και μάγος στη διδασκαλία του...Σ' αυτόν χρωστάμε το Βερναρδάκη και τ'

14. Κ. Μ. Μιχαηλίδης, Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης, Ο πατέρας του Εφταλιώτη (Σελίδες από την παλιά εκπαίδευση στη Λέσβο), ό.π., Αθήνα 1951, σελ. 8, 11: «[...] συγχρονισμένος και φιλοπρόοδος...λεξικογράφος, βαθύς γνώστης του θεάτρου, ποιητής...θρημένος (sic) με την κλασική γαλλική φιλολογία».

ανέβασμα της Λεσβιακής παιδείας».

Ο Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης δίδαξε στην Τένεδο και τη Μυτιλήνη, όπου είχε μαθητή τον μετέπειτα πανεπιστημιακό καθηγητή Δημήτριο Βερναρδάκη. Το 1857 επέστρεψε στο Μόλυβο, όπου ελλείπει ελληνικού σχολείου την εποχή εκείνη, ίδρυσε την πρώτη μεικτή ιδιωτική Σχολή¹⁵ στο νησί, στην οποία φοίτησε ο γιος του Κλεάνθης Μιχαηλίδης. Αργότερα, υπογράφοντας με το λογοτεχνικό του ψευδώνυμο Αργύρης Εφταλιώτης, έγραψε για το σχολείο του πατέρα του: «Είμαστε 8 - 10 αγόρια της προκοπής, αποφασισμένα να μάθουμε τι θα πη απαρέμφατο και να φέρουμε τον πολιτισμό στο χωριό, και 5 - 6 κορίτσια που τεχνολογούσανε με τέτια χάρι που σ' έκαναν, ήθελες δεν ήθελες, να την αγαπάς τη Γραμματική!...Γέμισε ο τόπος προκομένα παιδιά και κοπέλλες, που ξέρανε τη γλώσσα τους καλλίτερα από πολλούς πτυχιούχους».¹⁶

Δύο χρόνια μετά την ίδρυση της Σχολής, ο Μιχαηλίδης πρωτοστάτησε στην ίδρυση της *Αδελφότητος Μουσῶν Μεθύμνης* και της Βιβλιοθήκης της και έγινε «η ψυχή του εθνικού και πνευματικού σωματείου». Στην αρχή του πρώτου Βιβλίου Εισαγωγής της Βιβλιοθήκης (1859), όπου εγγράφονται τα νεοαποκτηθέντα βιβλία, είναι γραμμένη μία ελεγεία του Γεωργίου Σερούιου, του ονομαστού φιλόλογου στο Γυμνάσιο της Σύρας. Πιθανώς, να πρόκειται για απότιση φόρου τιμής από τον πρώην μαθητή Κωνσταντίνο Μιχαηλίδη στον ιδεαλιστή δάσκαλό του. (Εικ. 2) Στην ελεγεία, ο Σερούιος παρομοιάζοντας τον αναγνώστη που αναζητά τη γνώση παντού με τη μέλισσα, γράφει :

Οὔτως ἡ μέλισσα ὄχι μόνον
ἐκ τῶν λειριῶν καὶ τῶν ἀνθῶν,
ἀλλὰ κ' ἐκ θύμου καὶ κυνοσβάτου,
μιζᾷ μελι τοῦ δριμυτάτου
καὶ τραχυτάτων ἐξ ἄκανθῶν».¹⁷

Ο Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης υπηρέτησε τον τουρκοκρατούμενο Μόλυβο και από τη θέση του δημογέροντα: «Μπήκε στη δημογεροντία και μαζί με δυό τρεις άλλους φίλους του κατάφερε να συστήσει μιάν αληθινή Δημοκρατία μέσα στο μικρό εκείνο χωριό: ως και διαφορές χριστιανῶν εδικάζανε

15. Με πρωτοποριακό πρόγραμμα σπουδῶν που ανταποκρινόταν στις ανάγκες της εποχής, π.χ. την εμπορική ανάπτυξη λόγω των προνομίων του Τανζιμάτ. Διδασκόταν «η Ελληνική γλώσσα... η Γαλλική... η Αριθμητική, η Γεωμετρία και η μαθηματική, φυσική και πολιτική γεωγραφία... τα εγκύκλια ιερά μαθήματα... η διπλογραφία...».

16. Γ. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, Τόμος Α', Εκδ. Πηγή, Αθήνα 1952, σελ. 158 (στο εξής: Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*).

17. «Όπως η μέλισσα όχι μόνο/ από τα κρίνα και τα άνθη/ αλλά και από το θυμάρι και τον πιο αγκαθωτό άγριο βάτο, βυζαίνει μέλι/ και από τα πιο σκληρά αγκάθια».

ανάμεσά τους, χωρίς να παίρνει είδηση ο καδής».¹⁸

Το άλλο ιδρυτικό μέλος της Βιβλιοθήκης, ο Μιχαήλ Σάββας (+ 1928), ήταν «γιός του μεγάλου προεστού Σάββα Σάββα με...ευρωπαϊκή...μόρφωση».¹⁹ «Τον είχαν στείλει [στο Παρίσι] να σπουδάσει φυσικομαθηματικά και να πάει ύστερα στην Ελλάδα δάσκαλος».²⁰ Ίσως, οι σπουδές του στα φυσικομαθηματικά να καθόρισαν τον 4^ο σκοπό του Οριστικού Κανονισμού (1888) του συλλόγου, που ήταν: «...ή απόκτησις παντός έργαλείου και σκεύους αναγομένου εις τάς φυσικομαθηματικές και πειραματικές επιστήμας».

Ο Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης σπουδασμένος στην αδούλωτη Σύρα του Ελληνικού Διαφωτισμού και ο Μιχαήλ Σάββας²¹ στη Γαλλία του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και των μηνυμάτων της Γαλλικής Επανάστασης, επέστρεψαν στην αλύτρωτη πατρίδα τους έχοντας ως όραμα να αφυπνίσουν πνευματικά τους ανθρώπους του τόπου τους και να τους οδηγήσουν στην εθνική ελευθερία και ανεξαρτησία, μέσω της παιδείας.

Για τους άλλους ιδρυτές, τον ιατροφιλόσοφο Σωκράτη Δ. Φωτιάδη που είχε επίσης επιστρέψει από το εξωτερικό και τον φιλόμουσο Ιωσήφ Κέπετζη, ο Γ. Βαλέτας μας πληροφορεί ότι ο πρώτος ήταν «...εκλεκτό μέλος της Μηθυμναϊκής κοινωνίας, με...σημαντική ιδιωτική... βιβλιοθήκη», και ότι ο δεύτερος αναδείχθηκε σε έναν από τους «...μεγάλους παράγοντες της κοινωνικής και πνευματικής ανάπτυξης του Μολύβου».²²

18. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. στ'.

19. Βαλέτας, *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*, ό.π., σελ. 215.

20. Κλειώ Δ. Σάββα, *Στο θαλασσοχώρι εκεί*, Διηγήματα, Αθήνα 1976, Εκδόσεις «Πηγής», σελ. 79.

Λούβη, Ξιφαράς, *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία*, ό.π., σελ. 24 : «...ο ελληνισμός ήρθε σε επαφή με τις ιδέες του Διαφωτισμού...Οι Έλληνες, που ταξίδευαν στην Ευρώπη έγιναν φορείς διάδοσης αυτών των ιδεών στον ελλαδικό χώρο...Η εκπαίδευση συνδέθηκε με τον αγώνα για ελευθερία».

21. Ο γιος του Μιχαήλ Σάββα, νομολόγος Δημήτριος Σάββας (1874 - 1972), προσέφερε επίσης τις υπηρεσίες του στη Μήθυμνα και ευρύτερα στον ελληνισμό, από τη θέση του χριστιανού βουλευτή στην Τουρκική βουλή και μετά την απελευθέρωση στις κυβερνήσεις Ελευθέριου Βενιζέλου.

22. Βαλέτας, *Τα οικογενειακά του Εφταλιώτη*, ό.π., σελ. 220.

Η επωνυμία της *Ἐν Μεθύμνη Βιβλιοθήκης* *τῆς τῶν Μουσῶν Ἀδελφότητος*

Η Βιβλιοθήκη ιδρύθηκε στη Μήθυμνα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, περίοδο κατά την οποία είχε επικρατήσει για την αρχαία πόλη το δοσμένο από ξένους τοπωνύμιο *Μόλυβος*.²³ Προφανώς, οι ιδρυτές έχοντας ως στόχο να επανασυνδέσουν τους κατοίκους²⁴ με την μακραίωνη ιστορία και τον λαμπρό αρχαίο πολιτισμό τους, επέλεξαν για την επωνυμία του συλλόγου και της Βιβλιοθήκης του το πρώτο όνομα της πόλης: Μέθυμνα. Ο Αθηναγόρας Ελευθερίου, ετυμολογώντας το προελληνικό όνομα της πόλης, γράφει: «Η Μέθυμνα... είναι...το του Ομήρου ‘μέθυ ηδύ’ [κρασί γλυκό]...ταυτόν με τον ‘αίθοπα οίνον’ [ερυθρό οίνο]...ήτο λοιπόν η Μέθυμνα η πόλις του μέλανος οίνου, δια τον οποίον τοσούτον εξυμνήθη και ενεκωμιάσθη υπό των αρχαίων συγγραφέων».

Το επίθετο *Μεθύμνιον*, δηλαδή το μετά τον ύμνον, η μετά την μέθη ωδή, παραδίδεται από τον Πλούταρχο ως επίθετο του Διονύσου. Η Μέθυμνα, με τη μεγάλη παραγωγή σταφυλιών για την παρασκευή οίνου, είχε τον δικό της θεό του κρασιού: τον Δίονυσο Φαλλήνα.²⁵ Το όνομα του Θεού είχε δοθεί σε μήνα του μηθυμναϊκού μηνολογίου και κατά τη διάρκεια των εορτών προς

23. Στρατής Μολίνος, *Κάστρα και Καστρέλλια*, ό.π., σελ. 77: «Το αρχαίο όνομα Μήθυμνα, που στον αιώνα μας ξανάγινε το επίσημο όνομα της κωμόπολης, χάνεται τελείως στην αφάνεια, σ' όλη τη διάρκεια του μεσαίωνα και της τουρκοκρατίας...Μέχρι την απελευθέρωση απ' τους Τούρκους στα 1912, επικρατεί το τοπωνύμιο Μόλυβος ή Μόλιβος. Μάλιστα η γραφή με γιώτα μπορεί να θεωρηθεί η πιο σωστή, αν παραδεχτούμε πως ρίζα του ονόματος είναι η φράγκικη περιφραστική ονομασία *Mont d' olives*=βουνό των ελιών, *Mo(nt d' o)lives, Molivos*». Ο Εφταλιώτης χρησιμοποιούσε το γιώτα και πίστευε ότι οι υποστηρικτές της γραφής με ύψιλον προσπαθούσαν λανθασμένα να προσδώσουν ψευτική υπεραξία στην ονομασία.

24. Γ. Βαλέτας, *Ο Γυρισμός των Μουσών*, Ταχυδρόμος Μυτιλήνης, 31-7-1934 (στο εξής: Βαλέτας *Ο Γυρισμός των Μουσών*): «[...] ξυπνήσανε εκείνοι οι άνθρωποι από ένα βαθύ λήθαργο. Γύρω τους βρήκανε συντρίμια και ζόφο βαθύ. Νοσταλγήσανε χρόνια το φως και τη λευτεριά. Ωνειρευτήκανε πατρίδα ελεύθερη, ελληνική. Ζητήσανε να μορφωθούνε, να συγχρονιστούνε...».

25. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Ἀπαντα*, ό.π., σελ. 370: «Οι κλασικοί μας οι προγόντοι είχαν αμέτρητα ‘τεμένη’ της Αφροδίτης, του Βάκχου, της Αθηνάς, γιατί τ' αγαπούσανε και τα τρία και τη γυναίκα, και το κρασί, και τη γνώση». Εφταλιώτης

τιμήν του, των Διονυσίων, γίνονταν θεατρικοί αγώνες. Η κεφαλή του θεού απεικονίζεται σε μηθυμναϊκά νομίσματα των ελληνιστικών χρόνων.

Το πελασγικό όνομα *Μάθυμνα*, κατά την παλαιότερη αιολική διάλεκτο, ή *Μήθυμνα*, κατά τη νεότερη αττική, σημαίνει σεβαστή, θεοφρούρητη πόλη. Η *Μήθυμνα* είναι η πατρίδα του μουσικού *Αρίωνα*,²⁶ πατέρα της ελληνικής τραγωδίας κατά τον Αριστοτέλη, του αστρονόμου *Ματρικέτα*, των μελικών και μουσικών *Κρατίνου* και *Αριστοκλείδη*, του μελικού ποιητή *Τέλεση*, του ιστοριογράφου *Θεόλυτου*, των ιστορικών *Μύρσιλου* και *Ερμεία*, των φιλοσόφων *Καλλία* και *Εχεκρατίδα*, της *Αγίας Θεοκτίστης*. *Μηθυμναίων* χώρα ονόμαζε ο *Θουκυδίδης* το βόρειο τμήμα της *Λέσβου* και *Μηθυμναίων αιγιαλό* την απέναντι μικρασιατική ακτή της *Αιολίας*.

Με τον όρο *Αδελφότητα* στην επωνυμία, οι ιδρυτές υποδήλωναν τους πνευματικά αδελφικούς δεσμούς ανάμεσα στα μέλη, τα οποία μοιράζονταν κοινά οράματα για παιδεία, ελευθερία και εθνική ανεξαρτησία.

Τα οράματα αυτά πραγμάτωναν οι *Μούσες*, δηλαδή οι τέχνες και οι επιστήμες. Καθώς οι αρχαίοι Έλληνες έδιναν ανθρώπινη μορφή σε όλα, παρομοίωσαν τις τέχνες και τις επιστήμες με εννέα όμορφες κοπέλες που ορίστηκαν να τις προστατεύουν. Άλλωστε, στους αρχαίους χρόνους η λέξη *μουσείον* σήμαινε βιβλιοθήκη και ερευνητικό κέντρο - τέχνες και επιστήμες μαζί.²⁷

26. Ο Ηρόδοτος γράφει για τον Αρίωνα: «...έοντα κιθαρωδῶν τῶν τότε έόντων οὐδενός δευτερον».

27. Ο Κωνσταντίνος Σπ. Στάικος στο βιβλίο του *Η Βιβλιοθήκη του Πλάτωνα και της Ακαδημίας*, Εκδόσεις Άτων, 2012, αναφέρει ότι τα αγάλματα των μουσών κοσμούσαν ορθογώνια περίστυλη στεγασμένη στοά, στην Ακαδημία και βιβλιοθήκη του Πλάτωνα.

Ο σύλλογος και η Έν Μεθύμνη Βιβλιοθήκη τῆς τῶν Μουσῶν Ἀδελφότητος

Ο Γ. Βαλέτας στο άρθρο του *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*, γράφει: «Το πρωτοφανέρωτο αυτό για όλη τη Λέσβο και την Ανατολή σωματείο [...] έδρασε αναμορφωτικά μισό περίπου αιώνα (1859 - 1912) και με την απελευθέρωση, κρατώντας πάντα τη βιβλιοθήκη, μεταμορφώθηκε σε Λέσχη. Ο θησαυρός εκείνος των παλιών βιβλίων και περιοδικών με σπάνιες εκδόσεις, διασκορπίστηκε με το πέρασμα του χρόνου και όσα βιβλία σώθηκαν πέρασαν στη σημερινή Δημόσια Βιβλιοθήκη Μηθύμνης [...] Η ίδρυση της Αδελφότητος των Μουσῶν με σκοπό τη σύσταση γενικής επαρχιακής βιβλιοθήκης», καθώς και η «ίδρυση διδακτηρίου Αλληλοδιδασκτικής Σχολής Αρρένων», με την παράλληλη λειτουργία του «αλληλοδιδασκτικού θηλέων» αποτελούν «σταθμό στην εκπαιδευτική ιστορία του Μολύβου».²⁸

Το σωματείο της Ἀδελφότητος Τῶν Μουσῶν «ἢ κάλλιον εἶπειν ὁ φιλολογικὸς τοῦτος σύλλογος»,²⁹ προχώρησε το 1862 στη σύσταση *Γενικής Επαρχιακής Βιβλιοθήκης* με παραρτήματα στα γύρω χωριά, διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στην πνευματική και εκπαιδευτική ανάπτυξη της βόρειας Λέσβου.

Ανταποκρινόμενος στις ανάγκες της εποχής, ο σύλλογος προσέφερε επίσης φιλεκπαιδευτικό έργο - διορίζοντας και αμείβοντας δασκάλους, αλλά και φιλόπρωχο - βοηθώντας άπορους μαθητές και τις οικογένειές τους. Όλοι είχαν δικαίωμα να δανείζονται βιβλία, ανεξάρτητα από κοινωνική τάξη και ηλικία, να χρησιμοποιούν το δημόσιο αναγνωστήριο και να συμμετέχουν σε πνευματικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις, όπως επισημαίνει ο Γ. Βαλέτας.

Το ενδιαφέρον του συλλόγου για τη διαφύλαξη της αρχαίας κληρονομιάς³⁰

28. Βαλέτας, *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*, ό.π., σελ. 214.

29. Πηγή: *ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΜΕΘΥΜΝΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ (1862)*.

30. Στρατής Ι. Αναγνώστου, *Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 και ο αντίκτυπός του στη Λέσβο*, Μυτιλήνη 1997, σελ. 46: «[Όταν] ο γνωστός βυζαντινολόγος Κάρολος Κρουμπάχερ επισκέφθηκε τη Λέσβο το 1884... διαπίστωσε ότι οι Μυτιληνιοί επαγρυπνούσαν ώστε να μη γίνουν αρχαιολογικές ανασκαφές στη Λέσβο κατά την Τουρκοκρατία με αποτέλεσμα να φυλαχθούν οι πολιτισμικοί θησαυροί...».

Παρθεναγωγείο Μηθύμνης, περί τα 1910 - 1911

του τόπου, αποτυπώνεται στον 4^ο Σκοπό του Οριστικού Κανονισμού (1888), που είναι: «Ἡ σύστασις Μουσείου· ἤτοι ἡ περισύλλεξις παντός μνημείου τῆς ἀρχαιότητος...».³¹ Απόδειξη ότι ποτέ δεν ἐλείψαν το αρχαιοελληνικό πνεύμα και ο πολιτισμός από τη ζωή των ανθρώπων του τόπου είναι τα ονόματα που ἐδιναν (και εξακολουθούν να δίνουν) στα παιδιά τους: Αρίων, Τέρπανδρος, Σαπφώ, Σοφοκλής, Ευριπίδης, Θεμιστοκλής, Περικλής, Ὀμηρος, Μιλτιάδης, Ευρυδίκη, Ερατώ, Θεανώ, Νεφέλη, Περσεφόνη, Μελπομένη, Αριάδνη, Ξενοφών, Ουρανία.

31. Πηγή: ΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΜΗΘΥΜΝΗ (ΜΟΛΥΒΩ) ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ (1888).

Αποσπάσματα από το Ιδρυτικό και τους Κανονισμούς του Συλλόγου και της Βιβλιοθήκης του

Στο Ιδρυτικό της Έν Μεθύμνη Αδελφότητας τῶν Μουσῶν (1859), ανάμεσα σε άλλους ὀρους, αναφέρονται οι εξής:

«Αον. Πρῶτος καί κύριος σκοπός τῆς Ἀδελφότητος εἶναι ἡ σύστασις Δημοσίας Βιβλιοθήκης πρὸς τόν σκοπόν δέ τοῦτον ἕκαστος τῶν Ἀδελφῶν ὑποχρεοῦται νά συνεισφέρει κατ' ἔτος πέντε Ὀθωμανικά πεντάρια ἀργυρᾶ.

Βόν. Ἐκαστος τῶν Ἀδελφῶν ὑποχρεοῦται νά παρευρίσκηται τὰς Κυριακᾶς καί λοιπᾶς ἑορτᾶς τοῦ χρόνου μετὰ μεσημβρίαν εἰς τό δωμάτιον τῆς Σχολῆς ἀναγιγνώσκων μίαν καί ἡμίσειαν ὥραν, διαρκούσης δέ τῆς ἀναγνώσεως, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν δύναται νά προτείνῃ ἢ νά ἐρωτήσῃ τί ἄλλ' οὔτε καμμίαν ἄλλην ὁμιλίαν νά κάμῃ: τόν παραβάτην δέ τοῦτον τόν ἀποπέμπουσιν οἱ ἐπίλοιποι Ἀδελφοί πάραυτα ἀπό τό δωμάτιον.

Γόν. Μετά τήν προσδιορισμένην ἀνάγνωσιν ἀνοίγεται ὁμιλία περὶ σοβαρῶν καί σπουδαίων ἀντικειμένων [...].

Δόν. Ἐάν τίς τῶν Ἀδελφῶν...δέν παρευρέθη κατὰ τὰς διορισμένας ὥρας τῆς ἀναγνώσεως εἰς τό δωμάτιον τῆς Σχολῆς... ὑπό ἀσημάντου αἰτίας... θεωρεῖται... ὡς στάσιμος καί ὀπισθοδρομικός ἄνθρωπος.

Εον. [...]Ἄπαντες...Ἀδελφοί τελούσι κατ' ἔτος μνημόσυνον κατὰ τήν ἡμέραν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν... καί συνεισφέρουσι...ποσόν τί χρηματικόν... πρὸς ἀγοράν διαφόρων φυσικῶν πειραμάτων [...].

Ιον. Ἐκαστος τῶν Ἀδελφῶν ἔχει τό δικαίωμα...νά λάβει βιβλίον...ὅμως ὑποχρεοῦται ἐάν τυχόν κηλιδώσῃ ἢ φθειρή αὐτό νά τό ἀντικαταστήσῃ [...].

ΙΑον. Ἀφοῦ καταρτισθῇ Βιβλιοθήκη ἱκανή καί ἀνάλογος μέ τὰς ἀνάγκας

τοῦ τόπου, τότε ἡ Ἀδελφότης προβαίνει εἰς ἔργα μεγαλύτερα κοινοφελή, ἀφορόντα ἅπαντα τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν τοῦ τόπου. [...].

ΙΖον. Ἐκαστος Ἀδελφός ὑποχρεοῦται νά προσφέρῃ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἅπαξ καί διαπαντός δωρεάν μίαν βίβλον χρυσοδεμένην...».

Στον ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΝ ΜΕΘΥΜΝΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ. ΣΜΥΡΝΗ, ΤΥΠΟΙΣ Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ. (1862), μεταξύ άλλων άρθρων ορίζονται τα εξής:

«Αρ. 1. Σκοπός τῆς ἐν Μεθύμνῃ Ἀδελφότητος τῶν Μουσῶν ἢ κάλλιον εἰπεῖν τοῦ φιλολογικοῦ τούτου συλλόγου εἶναι...ἡ σύστασις Γενικῆς Ἐπαρχιακῆς Βιβλιοθήκης. [...]

Αρ. 14. [Τελεῖται] συνάθροισις τῶν μελῶν ... εἰς ἀνάγνωσιν καί ὁμιλίαν τὰ ἠθικά καί φιλοσοφικά ἀφορώσαν, μηδὲν ἐπιτρεπομένης οἰασθήποτε θρησκευτικῆς ἢ πολιτικῆς συζητήσεως.

Αρ.17. Ἐπιτρέπεται εἰς τούς κατά καιρόν διδασκάλους...νά λαμβάνωσιν ἐλευθέρως βιβλία πρὸς χρῆσιν αὐτῶν. [...]

Αρ. 18. Ὅμοίως ἐπιτρέπεται εἰς αὐτούς νά εἰσέρχωνται ἐλευθέρως μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτῶν κατά τάς συναθροίσεις εἰς τὴν Κεντρικὴν Βιβλιοθήκην καί τὰ παραρτήματα αὐτῆς.

Αρ. 19. Πᾶς τίς ὁποίας τάξεως καί ἡλικίας καί ἂν ᾖ, διακεκριμένος ἐπὶ φιλαγνωστία καί χρηστοθηρία, πτωχός ὅμως λαμβάνει καί οὗτος ἐλευθέρως βιβλία πρὸς χρῆσιν ἑαυτοῦ, συνέρχεται ἐλευθέρως εἰς τάς συναθροίσεις [...].».

Αρ. 30. [...] ἡμέραν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν [ἀποτέλει] ἐπέτειον ἑορτῆν τοῦ Συλλόγου [...].

Αρ. 32. ...[Ὁ μητροπολίτης Μηθύμνης] θεωρεῖται κηδεμὼν καί προστάτης τοῦ Συλλόγου.

Τον ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔ. ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ ΕΝ ΜΟΥΣΩΝ. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ (1886), υπογράφουν τα εκλεκτά μέλη της επταμελούς Εφορείας του συλλόγου: «Σωκράτης Δ. Φωτιάδης - Πρόεδρος, Κομνηνάκης Κράλλης - Αντιπρόεδρος, Αριστείδης Κυριάκος - Γραμματεὺς, Ιωσήφ Κέπετζης - Ταμίας, Μιχαήλ Σάββας - Βιβλιοφύλαξ, Μαλλῆς Δ. Μαλλίδης, Ιωάννης Μ. Καζάζης - Επιμεληταί».

Στον ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΝ ΜΗΘΥΜΝΗ (ΜΟΛΥΒΩ) ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ (1888), ορίζεται ως «ΣΚΟΠΟΣ:

1ον Ἡ βαθμιαία προαγωγή τῶν ἐκπαιδευτηρίων μας εἰς τέλειον Γυμνάσιον.

2ον Ὁ πλουτισμός, αὐξήσις καί τελειοποιήσις τῆς ὑφισταμένης Βιβλιοθήκης.

3ον Ἡ παροχή πάσης ἠθικῆς καί ὑλικῆς ἀντιλήψεως εἰς ἀπόρους, ἀλλ' ἐπιμελεῖς καί χρηστοθήεις μαθητάς· καί εἰς ἀπόρους, ἀλλ' ἀξίας πάσης προσοχῆς οἰκογενείας· καί

4ον Ἡ σύστασις Μουσείου· ἦτοι ἡ περισύλλεξις παντός μνημείου τῆς ἀρχαιότητος, καί παντός ἀντικειμένου ἐπιστημονικῆν κεκτημένου ἀξίαν, καί ἡ ἀπόκτησις παντός ἐργαλείου καί σκεύους ἀναγομένου εἰς τὰς Φυσικομαθηματικῶν καί Πειραματικῶν ἐπιστήμας».

Ὡς ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΠΟΡΟΙ, ορίζονται:

«[...] ἡ αὐταπάρνησις καί ἡ ἐθελοθυσία καί ἄοκνος ἐργασία καί ἐνέργεια τῶν προϊσταμένων ἀρχῶν...καί ἡ πρόθυμος ἐβδομαδιαία χρηματικὴ καταβολή [...].»

Στο κεφάλαιο ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΚΗ ΧΡΗΣΙΣ ΑΥΤΟΥ, ορίζεται ὁ τρόπος μισθοδοσίας τῶν δασκάλων καί ὁ διορισμός περισσότερων με σκοπὸ νὰ ολοκληρωθεῖ τὸ Γυμνάσιον:

«[...] ἐξ αὐτῶν τῶν πεντακοσίων λιρῶν ξεχωρίζονται τετρακόσiai λίραι, ἐκ τῶν ὁποίων τῶν τόκων μισθοδοτεῖται καί προστίθεται εἷς δάσκαλος εἰς τὴν ἤδη ὑφισταμένην Ἑλληνικὴν Σχολὴν ἀποκαθισταμένην οὕτω εἰς τέλειον Σχολαρχεῖον...δεύτερον αἶ ἐκάστοτε προσφερόμεναι ἐκτάκτως συνεισφοραί...καί τρίτον αἶ προκαταβαλλόμεναι ἐκάστοτε λίραι Τουρκίας,... ξεχωρίζονται καί πάλιν αἶ τετρακόσiai λίραι, ἐκ τῶν ὁποίων τῶν τόκων μισθοδοτεῖται τρίτος δάσκαλος καί πρώτης Γυμνασιακῆς τάξεως πρὸς ἀρχὴν καί ἐκτέλεσιν τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ Ἀδελφότητος...[ἵνα] καταρτισθῆ τέλειον Γυμνάσιον. [...].»

Στο κεφάλαιο ΜΕΡΙΣ ΠΤΩΧΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΡΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ, ορίζεται τὸ ποσὸ καί οἱ δικαιούχοι οικονομικῆς βοήθειας ἀπὸ τὸ σῦλλογο:

«[...] Τὸ πέμπτον...τῶν ἐβδομαδιαίων ἢ ἐτησίων συνάξεων δαπανᾶται ἀποκλειστικῶς εἰς βοηθήματα πτωχῶν, εἰς περιθάλψιν ἀπόρων ὀρφανῶν, καί πρὸς ὑποστήριξιν καί προαγωγὴν ἐπιμελῶν καί χρηστοθήτων, ἀλλὰ πτωχῶν μαθητῶν. [...].»

Ἡ ἀξία τῶν βιβλίων καί τῶν βιβλιοθηκῶν περιγράφεται στο κεφάλαιο ΒΙ-

ΒΛΟΙ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ:

«[...] Αὔται εἰσί τ' ἀθάνατα μνημεῖα τῶν προαπελθόντων σοφῶν, εἰσὶν οἱ τό πνεῦμα διαφωτίζοντες Φωστήρες, εἰσὶ τὰ ἰατρεῖα τῶν ψυχῶν, εἰσὶν ἡ τροφή καὶ τρυφή τῶν Φιλαναγνωστῶν, εἰσὶ τὰ ἐργαλεῖα καὶ βοηθήματα τῶν διδασκάλων, τῶν ἐπιστημόνων καὶ τεχνιτῶν [...]».

«ΠΟΡΟΙ [...] τῆς Βιβλιοθήκης...εἶναι τό πέμπτον...τῶν ἑβδομαδιαίων καταβολῶν...καὶ δαπανᾶται...πρός ἀγοράν βιβλίων...οἱ δέ τόκοι...ἀεὶ προστίθενται...μέχρις οὐ ἀποτελέσουσι...ποσόν ἱκανόν...πρός ἐλευθέραν αὐτοσυντήρησιν καὶ ἐνέργειαν τῆς Βιβλιοθήκης. [...]».

«Ο ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΥΞΗΣΙΣ ΑΥΤΗΣ [...] κατορθωθήσεται πρῶτον, διὰ τῶν ἐκάστοτε ἀγοραζομένων βιβλίων...δεύτερον, ἐκ τῶν δωρουμένων παρά τῶν ἀπανταχόθε Φιλοκάλων καὶ Φιλομούσων εὐγενῶν καρδιῶν καὶ πεφωτισμένων διανοιῶν... τρίτον, διὰ τῆς προσφορᾶς καὶ δωρήσεως παρ' ἑνός ἐκάστου μέλους τῆς Ἀδελφότητος ὡς καὶ παντός δημότου τουλάχιστον μίας βιβλίου χρυσοδεμένης· καὶ τέταρτον, ἐάν πάντες ἡμεῖς ὁμοθυμαδόν, ὅσοι κεκτήμεθα ἐνταῦθα βιβλούς, ἀγαθηνόμενοι προσφέρομεν αὐτάς γηθοσύνως καὶ φιλοτίμως εἰς τὴν κοινὴν ταύτην κυψέλην [...]».

Ἦ ἐάν τίς ἀπό ὑπερβάλλουσαν φιλοκαλίαν ὁρμώμενος δεσπόζηται ἀπὸ τό πάθος τῆς φιλοβιβλίας, ἄς κληροδοτήσῃ ταύτας μετὰ τὸν θάνατόν του... εἰς τὴν κοινὴν ταύτην κυψέλην...καὶ [ας] ἀποκτήσῃ τό γλυκύ ὄνομα «Δημόσιος Εὐεργέτης»[...].

Ἡ «ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΙΣ [...] τῆς Βιβλιοθήκης ἐπιτευχθήσεται ἐάν πάντες ἡμεῖς ὁμοθυμαδόν καὶ ἐλευθερίως προσφέρομεν ἐφ' ἅπαξ ὁ μὲν τό τάλαντον, ὁ δέ τό λεπτόν αὐτοῦ πρὸς οἰκοδομήν, ὅπου δεῖ, αἰθούσης λιθοκτίστου καὶ ἀναλόγου τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ μας...».

Στο κεφάλαιο ΧΡΗΣΙΣ ἐπισημαίνεται:

«[...] μηδαμῶς σπαταλῶντες...τόν πολύτιμον ἡμῶν καιρόν...καθεζόμενοι εἰς φαύλους κύκλους καὶ ἐκτροχιαζόμενοι ἐν τοῖς ἐφ' ἃ μὴ δεῖ παιγνιδίους καὶ ἀνερματίστοις καὶ κεναῖς ὁμιλίαις, αἵτινες καὶ τούς νόας ἡμῶν σκοτίζουσι καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν πωρῶσι, ἀλλ' ὡς αἱ φρόνιμοι παρθένοι λαμβάνοντες ἔλαιον ἀπὸ τῆς μεγάλης καὶ πλουσίας ἐκείνης πνευματικῆς ἐλαιαποθήκης διὰ τὰς λαμπάδας ἡμῶν θά φωτίζωμεν τοῦ λοιποῦ τὰς...ἀφεγγεῖς διανοίας ἡμῶν, τὰς δέ καρδίας ἡμῶν ἐπὶ τῷ κρεῖττον θά διαπλάττωμεν [...]».

Οι σφραγίδες της Βιβλιοθήκης

Οι πολλαπλές σφραγίδες στις πρώτες σελίδες των παλαιών βιβλίων (Εικ. 3) αποκαλύπτουν την ουσιαστικά αδιάσπαστη πορεία της Βιβλιοθήκης στο χρόνο, παρά τις αντίξοες κατά καιρούς συνθήκες.³² Η επί ενάμιση και πλέον αιώνα ιστορία της Βιβλιοθήκης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία της ίδιας της Ελλάδας: Τουρκοκρατία, Νεοτουρκική Περίοδος, Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Μικρασιατική Καταστροφή,³³ Απελευθέρωση, Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, Γερμανική Κατοχή, Εμφύλιος, Κυπριακό. Στις ενδείξεις των σφραγίδων της καταδεικνύονται οι φορείς στους οποίους υπαγόταν στο παρελθόν (Σύλλογος, Κοινότητα, Δήμος) και υπάγεται σήμερα (Ύπουργείο Παιδείας):

- ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΜΟΥΣΩΝ ΜΕΘΥΜΝΗΣ
- ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΗΘΥΜΝΗΣ
- ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΗΘΥΜΝΗΣ

32. Περιοδικό *Πιττακός* (15-8-1879), *ΕΚΔΡΟΜΗ επί της νήσου ΛΕΣΒΟΥ*, σελ. 340: «Εν Μολύβω προ εικοσαετίας περίπου εσχηματίσθη είδος τι Συλλόγου υπό το όνομα Αδελφότης των Μουσών, έχουσα παράρτημα και εν Πέτρα. Καίτοι δε είχαν εγγραφή μέλη ικανά και κατηρτίσθη επαρκής βιβλιοθήκη, διελύθη κατόπιν ονομασθείσα Αδελφότης των Μουσών Μηθύμνης, έδειξε σημεία ζωής εν Πέτρα πλην των ελατηρίων αποθανόντων, εξέπνευσεν. Εν τη επιχειρήσει ταύτη, ήτις πολλά υπέσχετο καλά τη επαρχία, τα εκ Μολύβω μέλη έδωκαν την αφορμή της αποσυνθέσεως, φόβω δήθεν της Κυβερνήσεως προς επαναστατικούς σκοπούς, ενώ τα της Πέτρας παντί σθένει ηγωνίσθησαν προς συντήρησιν και προαγωγής». Αντίθετα με τις παραπάνω πληροφορίες του αρθρογράφου Γ. Χαραλαμπίδη, ο Γ. Βαλέτας στο άρθρο του *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα* γράφει ότι «το...σωματείο [...] έδρασε αναμορφωτικά μισό περίπου αιώνα (1859 - 1912) και με την απελευθέρωση, κρατώντας πάντα τη βιβλιοθήκη, μεταμορφώθηκε σε Λέσχη».

33. Αξίζει μνείας ο μικρασιάτης δικολάβος Δημήτριος Χαραλάμπους (σύζυγος διδασκάλισσας Θεραπείας), ο οποίος σύμφωνα με μαρτυρία μετέφερε στη βάρκα που τον έσωσε ό,τι πολυτιμότερο είχε: τα βιβλία του. Το 1927, από τη θέση του γραμματέως στο Σύλλογο Αργύρης Εφταλιώτης, υπέγραψε την Έκκληση του συλλόγου για «την ανακομιδή των οστών του εν Αντίπ της Γαλλίας αποβιώσαντος...Αργύρη Εφταλιώτη».

(Εικ. 3) Η ιστορική διαδρομή της Βιβλιοθήκης μέσα από τις σφραγίδες της

- ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΗΘΥΜΝΗΣ³⁴
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΗΘΥΜΝΗΣ
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΗΘΥΜΝΗΣ «ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ»³⁵

34. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη έγινε Δημόσια (ΦΕΚ 78/Β'/7-3-1957) με σκοπό την ανασυγκρότηση και την οργάνωσή της, επί Υπουργίας Εθνικής Παιδείας Π. Λεβάντη και Οικονομικών Χρήστου Θηβαίου.

35. Το 2009 η Βιβλιοθήκη χαρακτηρίστηκε ως Ιστορική (ΦΕΚ 787/Β'/29-4-2009) και προστέθηκε το όνομα του Αργύρη Εφταλιώτη στην επωνυμία της (ΦΕΚ 1579/Τ.Β'/31-7-2009).

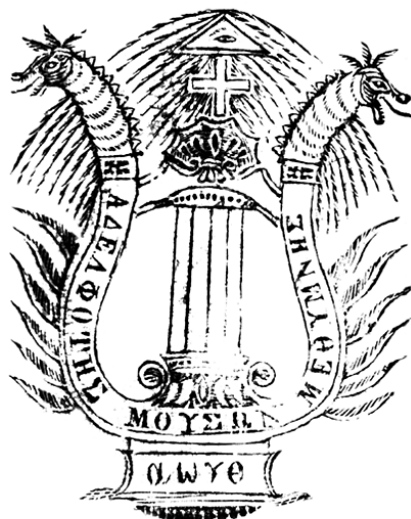
Σημαντικός αριθμός παλαιών βιβλίων φέρει επιπλέον σφραγίδα που αποκαλύπτει την προέλευσή τους, με ένδειξη: ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΡΡΕΝΩΝ ΜΟΛΥΒΟΥ.

Όμως, η σφραγίδα η οποία πραγματικά κοσμεί το πρώτο Βιβλίο Εισαγωγής (1859) και τα παλαιά βιβλία - σε χρώμα κυανό, κυπαρισσί και μαύρο - είναι η σφραγίδα της *Αδελφότητος Μουσών Μεθύμνης*. Ο Γ. Βαλέτας, σε επίσκεψή του στη Βιβλιοθήκη το 1934, εντυπωσιασμένος από την πρώτη σφραγίδα του συλλόγου και της Βιβλιοθήκης του, έγραψε: «...τη χρονολογία την έχει η σφραγίδα του Συλλόγου, αληθινό κομψοτέχνημα. Απ' τη μια κι' απ' την άλλη δυο φτερωτοί δράκοι, στο μέσο ιωνική κολώνα που σηκώνει σταυρό κατάφωτο

από ακτίνες που στέλνει από πάνω το άγιο Πνεύμα μέσα από μικρό αέτωμα. Στο κύκλωμα που κάνουν οι μακρνοί λαιμοί των δράκων τα γράμματα Αδελφότης Μουσών Μεθύμνης και κάτω στη βάση η χρονολογία: αωνθ».³⁶ (Εικ. 4)

Τα αρχαιοελληνικά και χριστιανικά σύμβολα που περιγράφει ο Γ. Βαλέτας στην περίτεχνη αυτή σφραγίδα, φανερώνουν τον προσανατολισμό των εμπνευστών της στην αρχαιοελληνική παράδοση και χριστιανική πίστη. Στην κορυφή της, μέσα σε ισοσκελές τρίγωνο - σύμβολο της τελειότητας - βρίσκεται ο «οφθαλμός του Θεού...ος τα πανθ' ορά». Το τρίγωνο περιβάλλουν δέσμες ακτίνων φωτός που συμβολίζουν τη δόξα του Αγίου Πνεύματος. Κάτω από το τρίγωνο υπάρχει σταυρός - σύμβολο του χριστιανισμού και της ομολογίας πίστης στον Ιησού Χριστό και την Αγία Τριάδα - και αχιβάδα, στοιχείο αρχαιοελληνικό που κοσμεί τους χριστιανικούς ναούς.

Οι δύο φτερωτοί όρθιοι δράκοι, αριστερά και δεξιά, συμβολίζουν τη Σοφία και φυλάσσουν τους καρπούς της Γνώσης. Οι οφιοειδείς καμπυλωτοί κορμοί τους σχηματίζουν «περικαλλή φόρμιγγα»,³⁷ που έχει για χορδές τις ραβδώσεις ενός αναστραμμένου ιωνικού κίονα. Η φόρμιγγα στηρίζεται πάνω σε βάση, όπου αναγράφεται η χρονολογία της ίδρυσης του συλλόγου και της Βιβλιοθήκης του με τον αρχαιοελληνικό τρόπο, δηλαδή τα γράμματα του ελληνικού αλφάβητου: αωνθ (=1859).

(Εικ. 4) Η πρώτη σφραγίδα του συλλόγου και της Βιβλιοθήκης: Αδελφότης Μουσών Μεθύμνης, αωνθ

36. Βαλέτας, *Ο Γυρισμός των Μουσών*, ό. π.

37. Παραλλαγή της αρχαϊκής λύρας, ιερό όργανο κατά την αρχαιότητα.

Ο Αργύρης Εφταλιώτης και η Έν Μεθύμνη Βιβλιοθήκη τῆς τῶν Μουσῶν Ἀδελφότητος

Ο Γιώργος Βαλέτας, αναστηλωτής των Απάντων του Αργύρη Εφταλιώτη, γράφει: «[...] Στα 1859 συσταίνεται η περίφημη Αδελφότης των Μουσῶν με λέσχη βιβλιοθήκη, αναγνωστήριο, διαλέξεις, γιορτές. Σ' όλα αυτά πρωτοστατούν φιλόμουσοι πατριώτες και πρώτος ο πατέρας του Εφταλιώτη, κι ο ίδιος. Η πνευματική αυτή κίνηση είχε έντονο πατριωτικό χαρακτήρα και σκοπό, και είναι το φιλολογικό λίκνο του Εφταλιώτη, η πνευματική του κολυμπήθρα. Το σύνθημα ήταν: δράξασθε παιδείας! Το ιδανικό που πλάθει από τότε είναι να μορφωθεί, να δράσει πνευματικά, να διακριθεί στα γράμματα, να δώσει κάτι με την πέννα και το μυαλό στο νησί. Να φύγει το σκοτάδι κι ο βραχνάς».³⁸

Ο Εφταλιώτης, όπως και ο Κοραής,³⁹ πίστευε στη δύναμη της Παιδείας: «...τα Γ ρ ά μ μ α τ α ...είναι που κρατούν τις λαμπάδες και δείχτουνε στο Γένος το μεγάλο του δρόμο...Γράμματα τώρα πάει να πει Εθνικό Μεγαλείο, Ελληνισμός».⁴⁰ Σύμφωνα με το *Βιβλίο συνεισφορών υπέρ των σχολείων του Μολύβου 1860 - 1905*,⁴¹ ο Εφταλιώτης από την Αγγλία,⁴² όπου πέρασε το

38. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Απαντα*, ό.π., σελ. ζ'.

39. Αδαμάντιος Κοραής (1748 - 1833), σημαντικός εκπρόσωπος του νεοελληνικού διαφωτισμού, υποστηρικτής της καθαρεύουσας: «Πολιτεία ἥτις δέν ἔχει βάσιν τήν Παιδείαν, εἶναι οἰκοδομή εἰς ἄμμον».

40. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Απαντα*, ό.π., σελ. 373 - 374.

41. Βαλέτας, *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*, ό.π., σ. 211: «Εκ Μάντσεστερ επιμελεία Κλεάνθους Κ. Μιχαηλίδου γρόσια 4.187' στα 1871. Στα 1903 λίρες Αγγλίας 80. Στα 1906 γρ. 11.900».

Επίσης, Βαλέτας, *Εφταλιώτης Απαντα*, ό.π., (Γράμμα στη μητέρα του, 31/12/1905) σελ. 427: «Δέκα [λίρες] είναι για τα σχολεία του Μολύβου, οι πέντε για να χτιστούνε δωμάτια στους Αγίους Αναργύρους [στην Ευθαλού]...».

42. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Απαντα*, ό.π., σελ. 380,381: «Θα λέγετε τώρα σεις... Καλότυχοι... όσοι είναι [στην Αγγλία]...ο δυσχερέστερος του Μολύβου είναι βασιλεύς ενώπιον των ταλαιπόρων πτωχών της Μεγάλης Αγγλίας...». «Κάλλιον να ἤμουν φείρα εις την κάππαν του ταπεινότερου τσομπάνη της πατρίδος, παρά ευγενές σκυλί εις την αυλή του εκλαμπρότατου μεγιστάνος της άλλοτριάς».

μεγαλύτερο διάστημα της ζωής του, βοηθούσε οικονομικά τα σχολεία της σκλαβωμένης πατρίδας⁴³ του, με εράνους ή προσωπικές δωρεές.

Με βιβλία και περιοδικά που έστειλε στη λατρεμένη αδελφή του και συνοδοιπόρο στο κίνημα του δημοτικισμού, Ευρυδίκη Ι. Εμμανουήλ,⁴⁴ έφθασαν στο Μόλυβο τα επαναστατικά κείμενα των πρώτων δημοτικιστών⁴⁵ και τα νέα από τον ελεύθερο κόσμο.

Αλλά και ο ίδιος αποτελούσε ζωντανό φορέα των νέων προοδευτικών ιδεών εκείνης της εποχής, όταν επέστρεφε στο νησί του και ερχόταν σε επαφή με τους ντόπιους, που τον επισκέπτοταν στην οικογενειακή του κούλα⁴⁶ στην Ευθαλού.⁴⁷ Στα ταξίδια των «γυρισμών» στο τουρκοκρατούμενο ακόμα νησί του, περνούσε από τα μεγάλα κέντρα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού: την Αθήνα, την Πόλη, τη Σμύρνη και τις Κυδωνίες. Εκεί συναντούσε και αντάλλαζε ιδέες με δημοτικιστές - σημαντικές μορφές των νεοελληνικών γραμμμάτων, όπως τον Παλαμά, τον Νιρβάνα, τη Δέλτα και τον Δροσίνη.

43. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 405: «Μια και μονάχη πόλις έχει για μένα γλύκα αληθινή, η πόλις που μου την έχει απαγορευμένη ακόμα, η μοίρα μου, ο Μόλιβός μου».

44. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 423, 426: «Hull, 10/12/1905...Σούστειλα τις προάλλες μια Ι λ λ ι ά δ α (sic) του Πάλλη».

Επίσης: «Χέζελ, 31/12/1905...Της στέλνω σήμερα ένα καινούργιο μπακέτο βιβλία, το περίφημο Βαγγέλιο του Πάλλη, το περίφημο Ταξίδι του Ψυχάρη...ένα Νουμά που έχει το πρώτο Μολιβιάτικο παραμύθι της μέσα».

45. Λούβη, Ξιφαράς, *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία*, ό.π., σελ. 77: «Η απόκτηση μιας πολιτιστικής ταυτότητας κοινής για όλο τον ελληνισμό έπρεπε να βασίζεται σε μια ενιαία, καθομιλουμένη γλώσσα. Στο πλαίσιο αυτό, αναπτύχθηκε το κίνημα του δημοτικισμού, δηλαδή η συστηματική προσπάθεια καθιέρωσης της δημοτικής ως γλώσσας της εκπαίδευσης, της διοίκησης και της λογοτεχνίας».

46. Κούλα ονομάζουν οι Μολυβιάτες το εξοχικό σπίτι. Η λέξη προέρχεται από την τουρκική κουλέ, που σημαίνει πύργος.

47. Παν. Σ. Παρασκευαΐδης, *Πρακτικά Συνεδρίου 'Ο Αργύρης Εφταλιώτης στα Νεοελληνικά Γράμματα'*: *Εφταλιώτης και Εφταλού, Ψευδώνυμο και Ετυμολογικά*, σελ. 166 και 169: «Κι είναι πολύ ενδεχόμενο απ' το επίθετο ο, η ευθαλής, το ευθαλές [δηλαδή, πολύδενδρη και καταπράσινη] να προήλθε το τοπωνύμιο 'Ευθαλού'...».

Επίσης, Βαλέτας, *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*, ό.π., σελ. 212: «Επειδή δεν συμφέρει να μαθευτή το αληθινό όνομά μου, δηλαδή ας το πούμε ψεύτικο: Αργύρης Εφταλιώτης. Βλέπεις που εννοώ να γνωρισθώ στον κόσμο ως γνήσιο παιδί της Ευταλούς', γράφει στα 1889 στην αδερφή του». Ο Εφταλιώτης γράφει στη δημοτική η οποία δεν είναι νομιμοποιημένη, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην επαγγελματική του ζωή.

Ο Εφταλιώτης στην πρωτοπορία

Ο Εφταλιώτης σε μια εποχή που ο γραπτός λόγος νομιμοποιείται μόνο μέσω της χρήσης της καθαρεύουσας, κάνει τη δική του τομή⁴⁸ ακολουθώντας το παράδειγμα του Ψυχάρη⁴⁹ και γράφει στη δημοτική: «στην ιερή γλώσσα του λαού, την αθάνατη, την ψυχογιάτραινα, και τη ζωοδότρα, που από τα σπλάχνα της βγαίνουν τα μεγαλύτερα μνημεία, της μεγαλύτερης τέχνης... Τη γλώσσα, που και τα συστατικά έχει, και γραφτό της είναι να δώσει το υλικό για τη φιλολογία την εθνική».⁵⁰

Τον ακολούθησαν οι μεγάλοι λογοτέχνες της μεσοπολεμικής γενιάς (1920 - 1940): Μυριβήλης, Κόντογλου, Βενέζης, Πανσέληνος κ.ά. Ο Στράτης Μυριβήλης, αποκαλώντας τον «πατέρα της Λεσβιακής Άνοιξης», έγραψε: «Ο Εφταλιώτης στάθηκε ο μεγάλος δάσκαλός μου. Μ' αυτόν πρωτάρχησα. Ένα από τα πρώτα μου διηγήματα το έχω αφιερωμένο σ' Εκείνον, γιατί απ' αυτόν έμαθα τι θα πει γλώσσα και γράψιμο».

Ο Γιάννης Ψυχάρης τον ονόμασε «βασιλιά της αφήγησης»⁵¹ και ο Κίμων Μιχαηλίδης υποστήριξε ότι «...ο [δημοτικιστής] Εφταλιώτης μας έδωσε την αληθινή, την περισσότερο καλλιεργημένη γλώσσα, γεμάτη ρυθμό και μελωδία, δροσιά και χάρη...».⁵² Ο Κωστής Παλαμάς, ο οποίος εκτιμούσε ιδιαι-

48. Καινοτομεί γράφοντας στη δημοτική όχι μόνο το λογοτεχνικό, αλλά και το επιστημονικό - ιστορικό έργο του.

49. Φιλολόγος, κάτοχος της έδρας της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Σχολή Ανώτερων Σπουδών στο Παρίσι, γλωσσολόγος, πατέρας του Δημοτικισμού.

50. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Απαντα*, ό.π., σελ. 404.

51. Κώστα Γ. Μίσσιου, *Πρακτικά Συνεδρίου Ο Αργύρης Εφταλιώτης στα Νεοελληνικά Γράμματα: Βιβλιογραφία του Αργύρη Εφταλιώτη*, σελ. 65: «[...] οι Ολλανδοί θα τον τιμήσουν...[στο] “Oogst der Tijden” ήτοι το “Συγκομιδή των Εποχών” με υπότιτλο: ‘Εκλογή από τα έργα συγγραφέων και ποιητών όλων των λαών και αιώνων’, όπου ανάμεσα σε 238 συνολικώς διανοητές, από τον Λάο Τσε ως τον Ομάρ Καγιάμ, από τον Χριστό ως τον Μωάμεθ, από τον Δάντη ως τον Σαίξπηρ, από τον Μπαλζάκ ως τον Λόου και τους Όμηρο, Αισχύλο, Ευριπίδη και άλλους αρχαίους προγόνους μας, ο Εφταλιώτης είναι ο μοναδικός νεοέλληνας, με το διήγημά του ‘Αγγέλικα’».

52. Μίσσιος Γ. Κώστας, *Βερναρδάκης. Εφταλιώτης, Μυριβήλης*, Τόμος τρίτος, Εκδόσεις «ΑΣΤΕΡΙΑΣ», Μυτιλήνη 1995, σελ. 124 (στο εξής: Μίσσιος, «*Βερναρδάκης, Εφταλιώτης, Μυριβήλης*»).

Αργύρης Εφταλιώτης
(Μόλιβος Μυτιλήνης 1849 - Αντίπολις Γαλλίας 1923)⁵³

τέρως το έργο του Εφταλιώτη και διατηρούσε προσωπική φιλία μαζί του, επισήμανε: «Ο Αργύρης Εφταλιώτης έδωκε μ' ένα δύο άλλους το σύνθημα. Πρέπει κανείς να γνωρίζει πως εγράφετο και ποίον ήτο προ αυτών το διήγημα, δια να αντιληφθεί το κατόρθωμα το επαναστατικόν. Ο ρύαξ της δημοτικής του Εφταλιώτη διαυγέστατος...Εάν ποτέ οργανωθή το ανοργάνωτον ακόμη νεοελληνικόν θέατρον,...ο 'Βρυκόλακας'⁵⁴ πιθανώτατα θα συγκαταλεχθή εις το δραματολόγιον, δια να δοκιμασθή οπωσδήποτε και από σκηνής η αναμφισβήτητος αξία του η ρεξικέλευθος».

53. Ο Φίλιππος Ι. Εμμανουήλ, ανιψιός του Εφταλιώτη από την αδελφή του Ευρυδίκη που έζησε κοντά στον θείο του στην Αγγλία και υπήρξε βασική πηγή πληροφοριών για τα οικογενειακά του συγγραφέα στους βιογράφους του, μας πληροφορεί: «Φωτογραφία ληφθείσα στην Βομβάη περί το 1888».

54. Κ. Μ. Μιχαηλίδης, *Αργύρης Εφταλιώτης, Η ζωή και το έργο του*, Εκδότης Αριστείδης Ν. Μαυριδής, Αθήνα 1930, σελ. 19: «Ο Εφταλιώτης π ρ ώ τ ο ς πήρε [το] θέμα για [το] δράμα ['Βουρκόλακας'] από [το] δημοτικό τραγούδι ['του Νεκρού Αδερφού']...Τον ...ακολούθησαν αρκετοί δραματογράφοι...[όπως οι]...Βουτιεριδης, Χορν, Καζαντζάκης, Ποριώτης...Παπαντωνίου...».

Επίσης, ο Λίνος Πολίτης έγραψε ότι τα σονέτα του *Αγάπης λόγια* «πρό-τυπό τους έχουν...τα περίφημα σονέτα του Σαίξπηρ» και οι *Νησιώτικες Ιστορίες* του τον κατατάσσουν σε θέση ισάξια με αυτή του Παπαδιαμάντη και του Καρκαβίτσα.⁵⁵

Μαζί με τους άλλους δύο Έλληνες της διασποράς και πρωτοπόρους του δημοτικισμού, τον Γιάννη Ψυχάρη και τον Αλέξανδρο Πάλλη, ο Αργύρης Εφταλιώτης έδωσε τον αγώνα του για τη γλώσσα, που τον ταύτιζε με τον αγώνα για την πατρίδα: «Αντίς στο χέρι μου σπαθί κρατώ μια πέννα». Για τον Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο, ο γλωσσικός αγώνας του Εφταλιώτη μέσα από το πολύμορφο έργο του - ποιητικό,⁵⁶ πεζογραφικό,⁵⁷ θεατρικό,⁵⁸ κριτικό, ιστορικό⁵⁹ και μεταφραστικό⁶⁰ - αποτέλεσε «προσπάθεια εθνικής σωτηρίας»: ⁶¹ «Το δικό σου το μπαρούτι είναι μες στην καρδιά σου, και το βόλι στην άκρη της πέννας σου...Ένας χρόνος της πέννας αξίζει πενήντα φωτιά και μπαρούτι». ⁶²

Όπως γράφει ο Γ. Βαλέτας «Ο Εφταλιώτης αποτιμούσε τη ζωή μέσ' απ' τους σκοπούς και τα ιδανικά της. Ζητώντας τον ορισμό...της ευτυχίας έγραψε σ' ένα λεύκωμα: 'Ευτυχισμένος σ' αυτόν τον κόσμο μου φαίνεται πως είναι εκείνος που ήθε εδώ για να κάμει κάτι, που το θαρρεί καλό για τους όμοιούς του και δουλεύει επίμονα ως το τέλος να το κάμει'». ⁶³

55. Μίσσιος, *Βερναρδάκης, Εφταλιώτης, Μυριβήλης*, ό.π., σελ. 78

56. *Τραγούδια του ξενιτεμένου, Αγάπης λόγια, Παλιοί σκοποί*.

57. *Φυλλάδες του Γεροδήμου, Νησιώτικες ιστορίες, Μανόλης ο Ντελμπεντέρης, Η Μαζώχτρα*.

58. *Ο Βουρκόλακας*.

59. *Ιστορία της Ρωμιούσνης, Οι μεγάλοι μας βυζαντινοί, Ιστορικά ξεγυμνώματα*.

60. Μετέφρασε τους Άγγλους ποιητές Shelley, Longfellow, Wordworth, τους Γάλλους Leconte de l'isle και Moreas. Η σημαντικότερη συμβολή του στα νεοελληνικά γράμματα θεωρείται η αριστοτεχνική μετάφραση της *Οδύσσειας* του Ομήρου. Επίσης, μετέφρασε ποιήματα της Σαπφώς. Το σύνολο του έργου του, καθώς και της αδελφής του Ευρυδίκης, βρίσκεται στο «μνημειώδες τρίτομο έργο» του Γ. Βαλέτα, *Εφταλιώτης Απαντα*.

61. Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου, *Τα γράμματα και η Τέχνη*, εκδ. Παπαδημητρίου 1967, σελ. 153.

62. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Απαντα*, ό.π., σελ. 341.

63. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Απαντα*, ό.π., σελ. ε', στ'.

Λίγες σκέψεις του Εφταλιώτη για την Ευρώπη, τους Έλληνες και την Ελλάδα

Ο Εφταλιώτης ζει τα περισσότερα χρόνια της ζωής του στην Ευρώπη: «εκεί που λέτε σεις οι πολύξεροι πως είναι τα φώτα μα γω τήνε βρήκα γεμάτη σκότος και καταχνιά, και το λησμοβότανο στα θλιβερά μονοπάτια της».⁶⁴ «Της ξένης τέχνης οι ασυνήθιστοι τρόποι την ψυχή δεν την ανασταίνουν, όσο κι αν τη φωτίζουν».⁶⁵ «Κάθε πρωί διαβάζει, σαν καλόγερος το συναξάρι, ένα δημοτικό τραγούδι, για να ποτίζει την ψυχή του, να μη μαραθεί».⁶⁶

Για τον ελληνικό λαό γράφει ότι «είναι ψυχικά οργανισμένος και ξεπερνά τους καλλίτερους Ευρωπαϊκούς λαούς, μα του λείπει η πράξη...Στην ψυχή... μέσα καταστάλαξε ο Ασιατισμός».⁶⁷ «Το ρωμαίικο το κέντρο, τ' αθάνατο το ε γ ώ στέκεται μέσα στην καρδιά του Ρωμιού...Αυτό το εγώ τίποτις άλλο δε συλλογιέται μέρα και νύχτα παρά την πέτσα του».⁶⁸

Καυτηριάζει τη στείρα μίμηση κάθε τι ξενόφερτου που μας αποπροσανατολίζει και αλλοιώνει την πολιτιστική μας ταυτότητα: «Η γλώσσα μας... παραπάνω από μισή, φράγκικη...Ανάθεμά σε, φραγκιά, που ως και δώ ήρθαν τα σημάδια σου...τάφεραν και δω του 'πολιτισμού' τα κουρέλια από τη Σύρα κι από την Πόλη, αθρώπεψε τάχα και δω το ρωμαίικο, και τάχασαν όλα τους τα νησιώτικα, ως και τα τραγούδια τά'χασαν»!⁶⁹

64. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 115.

65. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 17'.

66. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 17'.

67. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 344.

68. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 351.

69. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 17': «...όλη η πολεμική του για τα φράγκικα και τα ξενόφερτα έχει βάση την εθνική μας ανεξαρτησία και αυτοτέλεια στον πνευματικό τομέα». Ο λογοτέχνης και κριτικός Μ. Τσιάμης, πρόεδρος της *Φιλολογικής Στέγης Εφταλιώτη* (1961), στο βιβλίο του *Τουρισμός και Παράδοση*, Εκδόσεις «Δ. Παπαδήμα», Αθήνα 1988, στις σελ. 10 και 13, γράφει ότι ο Εφταλιώτης έγινε «ανυποψίαστα» ένας από τους «θεμελιωτές...της μετέπειτα τουριστικής μας ανάπτυξης», όταν έγραφε (Βλ. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 331): «Πατρίδα μου, τι αθάνατο πράμα είναι αυτή η ομορφιά σου!...Καμμιά χώρα δεν έχει τα κάλη σου, την αγήρατη νιότη σου!...Ας ρωτήσω τώρα εσάς αρχοντόπουλα της ρωμιουσίνης,

Ο λογοτέχνης Μήτσος Τσιάμης, μελετητής του έργου του Αργύρη Εφταλιώτη, επισημαίνει ότι σήμερα στην «εποχή της παγκοσμιοότητας και ομογενοποίησης, τα μηνύματα του Εφταλιώτη για ελληνική παιδεία, εθνική αυτογνωσία, εθνική κυριαρχία και ανεξαρτησία, για διατήρηση των εθνικών και πολιτιστικών μας χαρακτηριστικών παραμένουν επίκαιρα».

Έναν περίπου αιώνα μετά τον θάνατό του, ο Εφταλιώτης εξακολουθεί να μας δείχνει ακόμα και σήμερα, στα χρόνια της κρίσης στην Ελλάδα και την Κύπρο,⁷⁰ το δρόμο που πρέπει να πορευτούμε.

Γράφει: «Οι καιροί, σήμερα, απαιτούνε φωτισμένη ενέργεια...πολιτική, εμπορική, βιομηχανική, επιστημονική, έπειτα καλλιτεχνική, φιλολογική...Μη μου λέτε πως πέρασε η εποχή του ηρωισμού. Κάθε φορά που έθνος γογγύζει κάτω από το μεγάλο το βάρος, είναι κι εποχή για ηρωισμό. Μη συλλογιέστε το έχει σας. Απάνου στη στάχτη του χαλασμού και της ρήμαξης φυτρώνουν αγήρατα δέντρα κι ανθούνε λουλούδια αμάραντα».⁷¹

που πάτε στην Ευρώπη και ξεδεύετε τα μαλλιοκέφαλά σας: πως δεν κάνετε κάθε χρόνο κι απόνα ταξίδι στα νησιά μας, να τα ιδήτε όλ' αυτά και να μάθετε να τ' αγαπάτε, σαν δικά σας που είναι; Μόνο τρέχετε στα ξένα και δεν το βλέπετε που τα μεγαλύτερα Έθνη σ' αυτήν την Ευρώπη σας, είναι εκείνα που θαυμάζουνε σαν δικά τους, αυτά τα χωριάτικα, που τα θαρείτε ασήμαντα και που θ' αρχίσουν νάρχονται κάποια μέρα οι Φράγκοι κοπαδιαστά και να λεν πως ζουν ακόμα οι χάρες κι οι ομορφιές της Οδύσσειας. Και τότε, θα τ' αγαπήσουμε και μεις από μίμηση κι όχι από δικό μας γούστο!».

Ο Τσιάμης στην ομιλία του *Ο Τουρισμός και η Μήθυμνα* (2000) ανέφερε ότι ο Μιχαήλ Γούτος, «αρχιτέκτονας της ιδέας του 'Κοινωνικού Τουρισμού'...στην ιστορική ομιλία του στη Μήθυμνα στις 29/10/1959 δήλωσε 'ότι διαβάζοντας Εφταλιώτη, συνέλαβε την ιδέα του, για να συνθέσει το πρόγραμμα για την ανάπτυξη των κοινωνικών και οικονομικών δυνάμεων της περιοχής'».

70. Μίσσιος, Βερναρδάκης, Εφταλιώτης, Μυριβήλης, ό.π., σελ. 128: Ο Εφταλιώτης σε επιστολή του 1918 «στον [Πάλλη]...μεταβιβάζει, συνεχώς, την αγωνία του...για την τύχη...της Κύπρου...».

71. Βαλέτας, Εφταλιώτης Άπαντα, ό.π., σελ. ιζ'.

Οι Θησαυροί της Βιβλιοθήκης

Το 2009, στην λαμπρή εορτή της επετείου των 150 χρόνων της Βιβλιοθήκης, η οποία συνέπεσε με τον χαρακτηρισμό της ως Ιστορικής και την προσθήκη του ονόματος του Αργύρη Εφταλιώτη στην επωνυμία της, η δρ. Φ. Ευγενία Κεφαλληναίου⁷² επισήμανε στην ομιλία της: «Αν και μικρή το δέμας, όπως συμβαίνει και με άλλες ιστορικές βιβλιοθήκες, ο πλούτος που περικλείει, είναι μεγάλος. Το αρχαιότερο βιβλίο της χρονολογείται από το 1673 και η πλουσιότερη συλλογή είναι του 19ου αιώνα, συμπίπτει δηλαδή με τη βιομηχανοποίηση διεθνώς του βιβλίου, όπως και με την ανάπτυξη της τυπογραφίας στο νεοσύστατο νεοελληνικό κράτος. Γι' αυτούς τους λόγους είναι σημαντική πηγή έρευνας του ελληνικού και ευρωπαϊκού πολιτισμού».

Τα παλαιά βιβλία της Βιβλιοθήκης αριθμούν περίπου τους χίλιους τόμους και περιλαμβάνουν σειρές αρχαίων Ελλήνων και Ευρωπαίων συγγραφέων (π.χ. εκδόσεις Λειψίας), ουμανιστικά και κλασικά έργα, λεξικά, γραμματικές, εγκυκλοπαίδειες, ευαγγέλια και εκκλησιαστικά βιβλία, αρχαιολογικές μελέτες, επιστημονικά βιβλία που καλύπτουν τους τομείς της Γεωγραφίας, της Ιατρικής, των Μαθηματικών, της Φυσικής, της Χημείας κ.ά.

Αποτελούν οικουμενικό θησαυρό και παρέχουν δυνατότητα ιστορικής - φιλολογικής μελέτης, καθώς και μελέτης της εξέλιξης του ελληνικού βιβλίου λόγω της καλλιτεχνικής - τυπογραφικής αξίας τους. Και αυτό, διότι έχουν τυπωθεί σε ονομαστά τυπογραφεία του διάσπαρτου ελληνισμού⁷³ της Ευρώπης και της Εγγύς Ανατολής κατά τους προηγούμενους αιώνες, όπως: Πατριαρχικό Κωνσταντινουπόλεως, Βουκουρεστίου, Νικολάου Γλυκύ Βενετίας, Ιωάννου Σνειρέρου Βιέννης, Ιοάνας Σχραιμβλ Βιέννης, Ι. Μ. Εβεράρτου Παρισίων, Οδησού, της Αγιωτάτης Συνόδου Τυπογραφείο Μόσχας, Τυπο-

72. Πρόεδρος του Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων και Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) το 2009. Βραβευμένη από την Ακαδημία Αθηνών για την ελληνική βιβλιογραφία του Λόρδου Βύρωνα. Η μετάφραση του ποιήματος του φιλέλληνα ποιητή *Τα νησιά της Ελλάδος από τον Αργύρη Εφταλιώτη* θεωρείται η ωραιότερη.

73. Από τα χρόνια της Αναγέννησης (15ος αιώνας) έως τα προεπαναστατικά χρόνια, η ελληνική τυπογραφία εξαπλώθηκε από τη Βενετία έως την κεντρική Ευρώπη, και στη συνέχεια στα Βαλκάνια και την Ανατολή για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της σχολικής εκπαίδευσης και της κοινωνίας.

(Εικ. 5) Μηναίον, Μην Νοέμβριος 1756

γραφείο του Παναγίου Τάφου Ιεροσολύμων, Τυπογραφείο Αυγής Αθηνών, Τυπογραφείο Σ. Κ. Βλαστού Αθηνών, Τύπος Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφεύς Αθηνών, Λονδίνου κ.ά.

Ενδεικτικά, βιβλία που περιλαμβάνει η παλαιά συλλογή είναι τα εξής:

- *Ξενοφώντος Ελληνικά*, Ludobicus Dindorfius, Lipsiae, B. G. Teubneri, 1681.
- *Κατά Καλβίνων και Λουτέρων*, Συρίγου Ιερομόναχου και Δοσιθέου Πατριάρχου, ΕΝ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΩ, εκδ. Ιωάννου Κωνσταντίνου Μπασαράμπα Βοεβόδα, 1690.
- *Μηναίον, Μην Νοέμβριος 1756*. (Εικ. 5)

(Εικ. 6) *Άσμα των Ασμάτων*,
Τυπογραφείο Νικολάου Γλυκύ, Βενετία, 1785

- *Ανθολόγιο*⁷⁴ βυζαντινής μουσικής, υμνωδού Πέτρου του Λαμπαδαρίου (περί τα 1764).
- *Άσμα των Ασμάτων*,⁷⁵ Σολομώντος, ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ,⁷⁶ Παρά Νικολάω Γλυκεί τω εξ Ιωαννίνων, 1785. (Εικ. 6)
- *Ιερά Ευαγγέλια*, Θεοφυλάτου Αρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, ΕΝΕΤΙΗΣΗ, Παρά Πάνω Θεοδοσίου τω εξ Ιωαννίνων, 1802.
- *Στοιχεία της Μεταφυσικής*, Ευγενίου του Βουλγάρεως, ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ, Παρά Νικολάω Γλυκεί τω εξ Ιωαννίνων, 1805.
- *Βόσπορος εν Βορυσθένει*, ΕΝ ΜΟΣΧΑ, Εν τω της Κοινότητος Τυπογραφείω, 1810.
- *Βίοι Παράλληλοι*, Πλουτάρχου, ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ, Εκ της τυπογραφίας Ι. Μ. Εβεράрту, 1811.
- *Ομήρου Ιλιάδος ραψωδία Α*, ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ, Τυπογραφίας Ι. Μ. Εβεράрту, 1811.
- *Ελληνικόν Πάνθεον*, Χαρισίου Δημητρίου Μεγδάνου, ΠΕΣΤΗ, Εν τη Τυπογραφία Μαυθία Τράτνερ, 1812.

74. Πολύτιμο δείγμα χειρόγραφου βιβλίου, με έγχρωμα γεωμετρικά μοτίβα ως επίτιτλα κοσμήματα (Εικόνα εξωφύλλου).

75. Πρόκειται για έξοχο δείγμα της τέχνης των Ελλήνων τυπογράφων.

76. Βενετία

- *Στοιχεία Αριθμητικής*, Βενιαμίν Λέσβιου, EN BIENNE THΣ ΑΟΥΣΤΡΙΑΣ, Τυπογραφία Ιωάννου Σνέιρερ, 1818.
- *Συμβουλή τριών επισκόπων επισταλθείσα, κατά το 1553 έτος προς τον Πάπα*, LONDON, PRINTED FOR W. TRUTHLOVER, 1820.
- *Αυτοσχέδιος διατριβή περί Σμύρνης*, Οικονόμου, Κ., Μελίτη,⁷⁷ Από το τυπογραφείον της εν Λονδίνω Αποστολικής Εταιρείας, 1831.
- *ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ*, Νεοφύτου Δούκα (μετάφρασις), EN ΑΙΓΙΝΗΙ, Τυπογραφία Ανδρέου Κορομηλά, 1834.
- *Άτακτα*, Κοραΐς, Α., Εν Παρισίοις, Εκ της τυπογραφίας Κ. Εβεράρτου, 1835.
- *Χρονολογία Ιστορική*, Κυριάκου Μελιρρύτου, EN ΟΔΗΣΣΩ, Τυπογραφείον της Σχολής των αποίκων Ελλήνων εμπόρων, 1836.
- *Εισαγωγή εις το θεωρητικόν και πρακτικόν της μουσικής τέχνης του Λέσβιου συστήματος*», Γεωργίου Λεσβίου, EN ΑΘΗΝΑΙΣ, Τυπογραφία Λ. Παπαδοπούλου και Ι. Λεωνίδου, 1840.
- *Oeuvres*, Victor Hugo, BRUXELLES, Societe Beige de Librairie, 1843.
- *Σκαλαθύρματα Φιλολογικά*,⁷⁸ Γεωργίου Σερούιου, EN ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ, Τυπογραφία μελισταγούς Μακεδόνος, 1846.
- *Η κρίσις της πατρίδος*, Δημητρίου Γουζέλη, EN ΤΕΡΓΕΣΤΗ, παρά τω Αντωνίω Μαλδίνη τυπογράφω, 1847.
- *Τα Λεσβιακά*, Ευσταθίου Γεωργιάδη, Αθήνησι, Τύποις Αλεξάνδρου Κ. Γκαρπόλα, 1849.
- *ΙΛΙΑΣ*, Όμηρος, LEIPZIG, BIBLIOTHECA, 1850.
- *Η Παγκόσμιος Έκθεσις του Υαλίνου Παλατίου*,⁷⁹ Εν Λονδίνω 1851. (Εικ. 7)
- *DIALOGI*, PLATONIS, LIPSIAE, SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI, 1851.
- *Geografia*, Strabonis, LIPSIAE, Sumptibus et typis B. G. Teubneri, 1852.
- *Ιστορικά Διασαφήσεις επί της πατρίδος*, Ευγενίου Βουλγάρεως, EN ΖΑΚΥΝΘΩ, Τυπογραφείον ο Παρνασσός, 1854.
- *Theophrasti Eresii Opera*, Freiderici Wimmer, Lipsiae, B.G. Teubneri, 1856.
- *Voyage en Grece*, Le Chevalier Appert, Athenes, Imprimerie Royal, 1856.
- *Μαρία Δόξαπατρή*, Βερναρδάκης, Δημήτριος Ν., Εν Μοναχίω, Εκ του ακαδημαϊκού τυπογραφείου Ι.Γ. Ουεισσίου, 1858.
- *Characters*, Theophrasti, LIPSIAE, IN AEDIBUS B. G. TEVBNERI, 1858.
- *DEIPNOSOPHISTAE*, ATHENAE, LIPSIAE, IN AEDIBUS TEUBNERI, 1858.

77. Μάλτα

78. Πιθανόν, ο πρώην μαθητής του Σερούιου, Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης, να έφερε στο Μόλυβο το βιβλίο του δασκάλου του από το σχολείο του στη Σύρα και αργότερα να το δώρισε στη Βιβλιοθήκη!

79. Πολυσέλιδο εικονογραφημένο λεύκωμα, με χαρακτηριστικά έργα υψηλής τέχνης που απεικονίζουν τα ποικίλα εκθέματα με απίστευτη λεπτομέρεια.

(Εικ. 7) Χαρακτικό από το λεύκωμα
Η Παγκόσμιος Έκθεση του Γαλίνου Παλατίου, Λονδίνο, 1851

- *Ο ιερός Νυμφαγωγός*, Γρηγορίου Ιεροδιακόνου Γώγου του Λεσβίου, ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, Εκ της Πατριαρχικής του γένους τυπογραφίας, 1859.
- *Υπόμνημα προς τας προστάτιδος της Ελλάδος Δυνάμεις και προς άπαντα τον πεπολιτισμένον κόσμον*, ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ, 1862.
- *Επίτομος Ιστορία και Τοπογραφία της Περγάμου*, Ν. Ι. Ράλλης, Εν Σμύρνη, Τυπογραφείον Π. Μαρκοπούλου, 1870.
- *Ιεροσολυμιάς*, Γρηγορίου του Παλαμά, ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ, Εκ του τυπογραφείου του Π. Τάφου, 1872.
- *Μιράτη Φεζάιλ Βε Μεαγίπ Γιανί*,⁸⁰ Αναστάσιος Μ. Λεβιδησδέν, ΣΜΥΡΔΕ,⁸¹ «ΠΡΟΟΔΟΣ» ΜΑΤΠΟΥΑΣΙΝΔΑ, 1875.
- *Die antiken baureste der insel Lesbos*, Koldewey, Robert, Berlin, Kommissions - verlag von George Reimer, 1890.
- *Investigations at Assos*,⁸² Clarke, Joseph T., Cambridge, Mass, κ.ά., Archaeological

80. Το βιβλίο αποτελεί δείγμα της καραμανλίδικης γραφής: κείμενα γραμμένα στην τουρκική γλώσσα με ελληνικό αλφάβητο.

81. Σμύρνη

82. Ευμεγέθης έκδοση αρχαιολογικής μελέτης στην οποία παρουσιάζονται μέσα από κείμενα, σίτσα και έγχρωμα σχέδια οι σημαντικές αρχαιότητες της Άσσου. Πρόκειται για την αρχαία αποικία της Μήθυμνας, την οποία αναφέρει ο ιστοριογράφος Μύρσιλος ως *Μηθυμναίων κτίσμα*. Χατζηγιάννης, *Η Ιστορία της Μήθυμνας*, ό.π., σελ.14: «Από το 770 π.Χ., η Μήθυμνα απλώ - νεται στα Β.Α. της Μικρασίας και ιδρύει αποικίες: Άσσος, Γάργαρα, Λάρισσα, Θήβη κ.ά.». Στην Άσσο, ο Αριστοτέλης ίδρυσε φιλοσοφική σχολή και ο Απόστολος Παύλος δίδαξε τον

(Εικ. 8) Τετράδιο Καλλιγραφίας (1883),
δεμένο με γαλάζιες και κόκκινες κορδέλες

Institute of America, 1901 - 1921.

- *Julius Caesar*, William Shakspere, BIELEFELD UND LEIPZIG, Velhagen & Klasing, 1904.
- *Λεσβιακαί σελίδες*, Μιχαηλίδης Μιχαήλ Ι., Ἐν Μυτιλήνῃ, Τυπογραφείον ο «Αστήρ», 1909.
- *Κυδωνιακαί Μελέται και Παραλληλισμοί*, Ιωάννου Δημητρίου Αποστολάκι, Ἐν Κυδωνίαις, Τυπογραφείον «Ο Ἥλιος», 1914.
- *Ιδαίος ἢ Ἀδραμυττηνός κόλπος*, Σίμος, Δημήτριος Α. Μυτιλήνῃ, Τύποις Σάλπιγγος, 1920.

Επίσης, η Βιβλιοθήκη διαθέτει παλαιά συλλογή εφημερίδων και περιοδικών. Ενδεικτικοί τίτλοι είναι οι εξής:

- *Ευτέρπη*, ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 1852.
- *Ο Φιλόκαλος Σμυρναίος*, Ν. Κοντοπούλου, ἘΝ ΣΜΥΡΝῃ, Ἐκ της Τυπογραφίας Π. Μαρκοπούλου, 1859.
- *Πανδώρα*, Ραγκαβή, Παπαρηγόπουλου, Δραγούμη, Ἐκ του Τυπογραφείου Σ. Παυλίδου, 1860.
- *Ευαγγελικός Κήρυξ*, Κωνσταντίνου Κοντογόνου, ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, Ἐκ του τυπογραφείου Νικολάου Αγγελίδου, 1860.
- *Φιλίστωρ, σύγγραμμα Φιλολογικόν και Παιδαγωγικόν*, Σ. Κουμανούδου, Κ. Ξανθοπούλου, Δ.Ι. Μαυροφρύδου, ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, Ἐκ του τυπογραφείου Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφέως, 1861.
- *Ο Αστήρ της Ανατολής*, Ἐν Αθήναις, 1865.

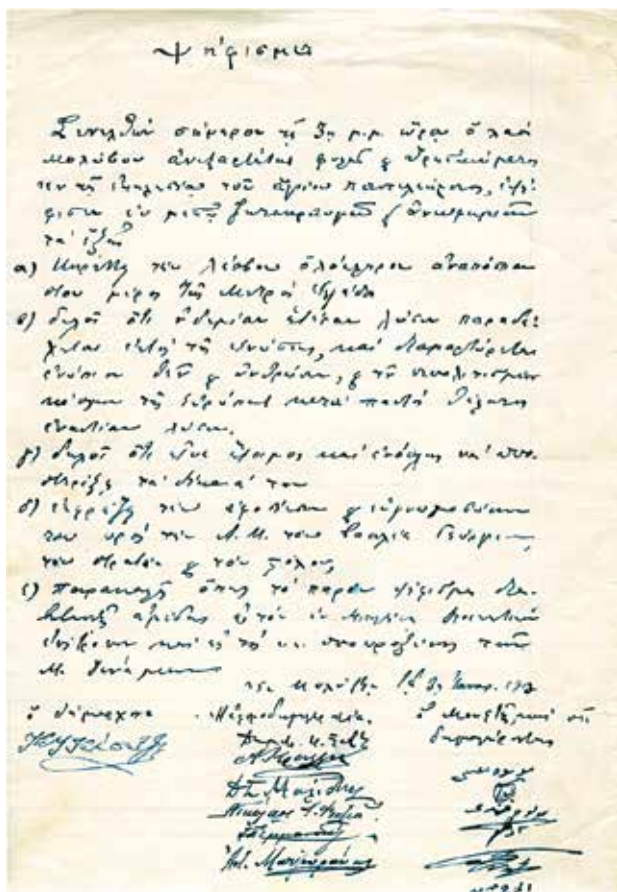
χριστιανισμό. Σήμερα, σώζονται ο ιδιόρρυθμος (μοναδικός) δωρικός ναός της θεάς Αθηνάς, το βουλευτήριο, το θέατρο, το γυμνάσιο, βασιλικοί τάφοι, λείψανα τειχών κ.ά. Είναι εντυπωσιακή η ομοιότητα ανάμεσα στις πόλεις της Μήθυμνας και της Άσσου.

- *Ο Μέντωρ*, ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ, Εκ του Τυπογραφείου Νικολάου Δ. Δαμιανού, 1870.
- *Η Σμύρνη*, ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ, Τυπογραφείον Π. Μαρκόπουλου, 1871.
- *Μελής*, ΣΜΥΡΝΗ, 1872.
- *Όμηρος*, Ομωνύμου Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου, ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ, Τύποις Π. Μαρκοπούλου, 1873.

Τα παρακάτω τεύχη εφημερίδων έχουν ήδη ψηφιοποιηθεί μέσω του προγράμματος Ψηφιακός Ηρόδοτος:

- *Νέα Σμύρνη*, Σμύρνη, 1897.
- *Νεολόγος*, Κωνσταντινούπολη, 1897.
- *Σκορπιός*, Μυτιλήνη, 1911.
- *Σάλπιγξ*, Μυτιλήνη, 1912 - 1920.
- *Αμάθεια*, Σμύρνη, 1912.
- *Ισοπολιτεία*, Κωνσταντινούπολη, 1912.
- *Λέσβος*, Μυτιλήνη, 1915.
- *Μήθυμνα*, Μήθυμνα, 1920 - 1921.
- *Βελεξεβούλ*, Καλλονή, 1922.
- *Έφεδρος*, Μυτιλήνη, 1923. Μοναδικό φύλλο στην Ελλάδα.
- *Βούρδουλας*, Μυτιλήνη, 1923.
- *Καμπάνα*, Μυτιλήνη, 1924.
- *Τρίβολος*, Μυτιλήνη, 1935.
- *Αντιφασίστας*, Μυτιλήνη, 1944.
- *Εμπρός*, Μυτιλήνη, 1944 - 1945.
- *Σοσιαλιστής*, Μυτιλήνη, 1945.
- *Αγροτική*, Μυτιλήνη, 1945.
- *Ανατολική επιθεώρησις*, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, Εκ του τυπογραφείου Νικήτα Γ. Πάσσαρη, 1873.
- *Βύρων*, 1874.
- *Σωτήρ*, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 1877.
- *Χαραυγή*, Δημ. Αλβανός, Μαν. Βάλλης, Χρυσ. Μολίνος, ΜΥΤΙΛΗΝΗ, Τύποις «Σάλπιγγος», 1910.
- *Αιολικός Αστήρ*, ΚΥΔΩΝΙΑΙ, Εν τω τυπογραφείο ο Ήλιος, 1911.
- *Ιερός Πολύκαρπος*, Θρησκευτική Αδελφότης «Ευσέβειας», ΣΜΥΡΝΗ, 1911.
- *Φάρος*, ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ, Εκ του Πατριαρχικού τυπογραφείου, 1913.

Σημαντική και αξιόπιστη πηγή επιστημονικής μελέτης σχετικά με το ιστορικό, οικονομικό, πολιτιστικό και κοινωνικό γίνεσθαι του τόπου αποτελεί το Αρχείο της Βιβλιοθήκης. Περιλαμβάνει το Ιδρυτικό (αντίγραφο) και τους Κανονισμούς του συλλόγου της *Άδελφότητος Μουσών Μεθύμνης*, Κανονισμούς παλαιών συλλόγων και εκπαιδευτηρίων (π.χ. Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης), έγγραφα και πρακτικά των δημογεροντιών, των ενοριακών εκκλησιών και των τοπικών σωματείων, οθωμανικά έγγραφα, σχολικά έγγραφα (Εικ. 8) και πτυχία από τη Λέσβο και τη Μικρά Ασία, βραβεία, φωτογραφίες, καρτ - ποστάλ κ.ά.

(Εικ. 9) Ψήφισμα υπέρ της απελευθέρωσης της Λέσβου (Μήθυμνα, 1913)

Ενδεικτικά, έγγραφο ιστορικής αξίας που φυλάσσεται στο Αρχείο της Βιβλιοθήκης αποτελεί το χειρόγραφο Ψήφισμα υπέρ της απελευθέρωσης και ενσωμάτωσης της Λέσβου στην Ελλάδα: «Συνελθῶν σήμερον τῇ 3ῃ μ.μ. ὡρα ὁ λαὸς Μολύβου ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευματος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος,⁸³ ἐψήφισεν ἐν μέσῳ ζητωκραυγῶν καὶ ἐπευφημιῶν τὰ ἑξῆς: α) κηρύττει τὴν Λέσβον ὁλόκληρον ἀναπόσπαστον μέρος τῆς Μητροῦς Ἑλλάδος. [...].»

Το Ψήφισμα, τῆς 3ῆς Ἰανουαρίου 1913, υπέγραψαν «ο δήμαρχος Κ. Κέπε-

83. 83. Αργύρης, Λέσβος. Από την κατάκτηση (1462) στη σύγχρονη εποχή, ὁ.π., σελ. 44: «Οι ενοριακές εκκλησίες της περιόδου αυτής...αποτελούν ἄξονα εθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς αναφοράς των υποδούλων...εκεῖ 'συνέρονται' οι προύχοντες καὶ τηροῦνται τα φορολογικά κατάστιχα καὶ οὐ κώδικες [χειρόγραφα] ὅπου καταχωροῦνται οὐκ ἄρα τὰ πράξεις των δημογερόντων, των επιτρόπων, των συντεχνιακῶν οργανώσεων. Ἐτσι, ἡ ενοριακὴ συγκρότηση σχεδὸν ταυτίζεται με τὴν κοινοτικὴν ὑπόστασιν».

τζης», η χριστιανική εφοροδημογεροντία που απαρτιζόταν από τους «Δημήτ. Μ. Σάββα, Α. Κράλλη, Δ. Μαλλίδη, Νικόλαο Φωτιά, Ι. Εμμανουήλ, και Αντ. Ματζουράνη», «ο μουφτής Μολύβου Νουχ Εφέντης» και η εξαμελής οθωμανική δημογεροντία. (Εικ. 9)

Το 2009, οι θησαυροί της Βιβλιοθήκης εμπλουτίστηκαν σημαντικά με δύο τόμους από το προσωπικό αρχείο του Αργύρη Εφταλιώτη. Πρόκειται για δύο ογκώδη πολυτελή μαύρα λευκώματα, που στη ράχη του ενός αναγράφεται με χρυσά γράμματα: “NEWSPAPER CUTTINGS”. Οι δύο τόμοι, φιλοτεχνημένοι από τον ίδιο τον συγγραφέα περί τα 1874-1905, περιλαμβάνουν χειρόγραφα⁸⁴ του από το «έργο - εθνική κατήχηση» *Φυλλάδες του Γεροδήμου* (Εικ. 10) και χειρόγραφο ποίημα του Γιάννη Ψυχάρη με τίτλο *Ο ποιητής*, αφιερωμένο στον Εφταλιώτη, τον «γκαρδιακό φίλο»⁸⁵ του.

Επίσης, περιλαμβάνουν αναρίθμητα σταχυολογημένα άρθρα. Τα περισσότερα από αυτά είναι πρώτες δημοσιεύσεις έργων του Εφταλιώτη και της δημοτικίστριας αδελφής του Ευρυδίκης Ι. Εμμανουήλ⁸⁶ στον ελληνικό και ξένο τύπο, καθώς και κριτικές για τα γραπτά του. Οι ιδιόχειρες σημειώσεις του Εφταλιώτη - διορθώσεις και σχόλια - πάνω στα περισσότερα αποκόμματα, τους προσδίδουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αξία. Στο εσωτερικό του ενός λευκώματος, ο Εφταλιώτης έχει επισυνάψει (ραμμένο με κλωστή) πολυσέλιδο τετράδιο με χειρόγραφο κείμενο στην αγγλική γλώσσα και τίτλο: *The New Literary Life in Greece*. Γενικά, το κείμενο πραγματεύεται το κίνημα του δημοτικισμού, θίγει το ζήτημα της δυσκολίας της μετάφρασης κ.ά. Ανάμεσα στις σελίδες των λευκωμάτων βρέθηκε ένα αποξηραμένο λουλούδι (συμπεριλήφθηκε στην ψηφιοποίηση) και μερικά πέταλα!⁸⁷

84. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. δ': «τα χειρόγραφα του Εφταλιώτη έχουν κατατεθεί...στην Εθνική Βιβλιοθήκη...[και]...η Οδύσσειά του βρίσκεται στη Βιβλιοθήκη της Βουλής».

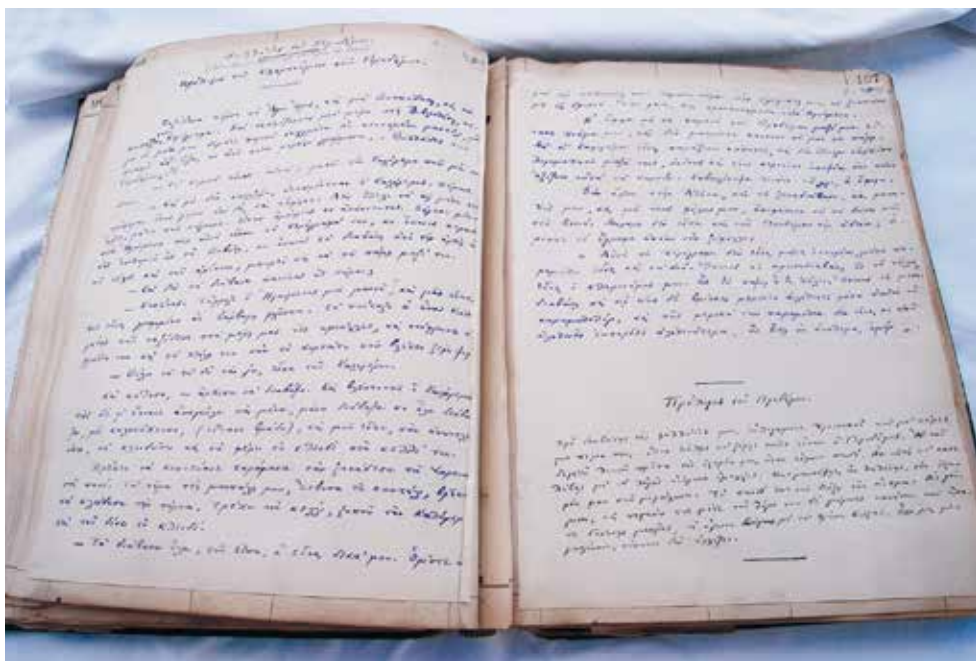
85. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. ιδ': «[...] θυμούμαι την απέραντη καλοσύνη του και σαν αύρα γλυκειά, η σκέψη με παρηγορεί που μπορεί στη ανθρωπότητα, που μπορεί στο Ελληνικό να φανούνε τόσο πάγκαλες καρδιές...Ησυχος να είσαι Αργύρη μου εσύ, αγαπημένε...φίλε γλυκέ...Πάντα θα ζήσεις εσύ που με τόση πίστη, με τόσο φως, εργάστηκες για την μητέρα μας την Ελλάδα [...]». Ψυχάρης

86. Βαλέτας, *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθημα*, ό.π., σελ. 215: «...[η] Ευρυδική Εμμανουήλ...ανάδειξε δίπλα στον αδερφό της το πλουσιόδρομο αφηγηματικό της ταλέντο».

Βαλέτας, *Τα οικογενειακά του Εφταλιώτη*, ό.π., σελ. 218 - 219: «[...] είτε στους ερχομούς του είτε στα γράμματά της [η Ευρυδική έδινε στον Εφταλιώτη] τους θησαυρούς της απέραντης γλωσσολογικής και της μοναδικής λαογέννητης ευαισθησίας της [...]».

Γιάννης Παπακώστας, *Πρακτικά Συνεδρίου 'Ο Αργύρης Εφταλιώτης στα Νεοελληνικά Γράμματα': Ο Αργύρης Εφταλιώτης και η 'Δημοκρατία της Φιλολογίας'*, σελ. 137 και 139: «...στο αρχείο [του δημοτικιστή] Φωτιάδη [στην Πόλη] απόκειται...ονομαστικός κατάλογος, γραμμένος από το χέρι του Ίωνος Δραγούμη, όπου αναφέρονται όλοι οι φιλικά προσκείμενοι προς το δημοτικιστικό κίνημα [...] Στο επίκεντρο των δραστηριοτήτων βρίσκεται ο Αργύρης Εφταλιώτης...[και ανάμεσα στα ονόματα του καταλόγου των Λεσβίων υπέρ του δημοτικισμού η] Εμμανουήλ Ευρυδική, Μόλυβος...».

87. Βαλέτας, *Εφταλιώτης Άπαντα*, ό.π., σελ. 435 - 436 (Γράμμα 71): «Ευρυδική μου...τι καλλίτε-

(Εικ. 10) Χειρόγραφο του Αργύρη Εφταλιώτη
(Αρχείο Εφταλιώτη)

Το 2009 η Βιβλιοθήκη απέκτησε έναν ακόμα θησαυρό. Ένα ζευγάρι γυαλιά του μεγάλου μας λογοτέχνη Στράτη Μυριβήλη, δωρεά της κόρης του Δροσούλας και της εγγονής του Χριστίνας. Τα γυαλιά, μέσα από τα οποία ο Μυριβήλης έβλεπε «τον πλεούμενο κήπο» του νησιού του, εκτίθενται στη Βιβλιοθήκη μαζί με την ορειχάλκινη προτομή του Αργύρη Εφταλιώτη και τη μόνιμη έκθεση φωτογραφίας αρχειακού υλικού, που φωτίζει την ιστορική της διαδρομή στο χρόνο.

ρα θάτανε να είχα και το μπουκέτο [από την Ευθαλού] μαζί μου και να τόπαιρνα ως την Αγγλία, καθώς κάμνω πάντα και τα φυλάγω χρόνια και χρόνια μες στο σερτάρι μου. - Να μου βάλεις λοιπόν ένα μοσκολούλουδο τουλάχιστο στο πρώτο γράμμα σου μέσα ('γεράνιον το ευώδες', καθώς το λέει ο Ιωαννίκιος), για να φυλαξώ αυτό τουλάχιστο, και να γλυκαίνουμαι σαν το μυρίζω... ΑΡΓΥΡΗΣ».

Η Βιβλιοθήκη σήμερα

Η Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηθύμνης «Αργύρης Εφταλιώτης» είναι η συνέχεια της Έν Μεθύμνη Βιβλιοθήκης τής τών Μουσών Αδελφότητος. Από το έτος 2009 αποτελεί τη δέκατη Ιστορική Βιβλιοθήκη της χώρας, λόγω του μακρού και πλούσιου ιστορικού παρελθόντος της, αλλά και της παλαιάς και σπάνιας συλλογής τεκμηρίων που διαθέτει. Το ίδιο έτος, προστέθηκε στην επωνυμία της το όνομα του Μηθυμναίου λογοτέχνη και πρωτοπόρου του δημοτικισμού **Αργύρη Εφταλιώτη**, ως ελάχιστη απότιση φόρου τιμής και ευγνωμοσύνης για τη συμβολή του στην απόκτηση «εθνικής λογοτεχνίας και πνευματικού πολιτισμού».⁸⁸

Η Βιβλιοθήκη αποτελεί τοπική πύλη στη γνώση και τον πολιτισμό και έχει σκοπό μορφωτικό, εκπαιδευτικό, πληροφοριακό και ψυχαγωγικό. Είναι δανειστική Βιβλιοθήκη και φιλοξενεί περίπου 14.000 τόμους βιβλίων,⁸⁹ οι οποίοι αυξάνονται συνεχώς με την αγορά νέων τίτλων, αλλά και με ευγενικές δωρεές.⁹⁰ Εξυπηρετεί το αναγνωστικό κοινό, τη μαθητική και εκπαιδευτική κοινότητα, τους φοιτητές του Πανεπιστημίου Αιγαίου, τους πολυάριθμους Έλληνες και αλλοδαπούς περιηγητές που πενταπλασιάζουν τον πληθυσμό της Μήθυμνας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και για τους οποίους αποτελεί, επιπλέον, επισκέψιμο χώρο.

Αναπτύσσει συνεργασία με πανεπιστήμια (Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Νορβηγί-

88. Κατόπιν ομόφωνης ψήφισης από τα μέλη του Εφορευτικού Συμβουλίου των προτάσεων της προέδρου να χαρακτηριστεί η Βιβλιοθήκη ως Ιστορική και να προστεθεί στην επωνυμία της το όνομα του Αργύρη Εφταλιώτη, η πρόεδρος τεκμηρίωσε τα αιτήματα και κατέθεσε σχετικούς φακέλους στο ΥΠ.Ε.Π.Θ. τον Δεκέμβριο 2008 και τον Ιούλιο 2009, αντίστοιχα. Κατόπιν της ικανοποίησης των αιτημάτων, η Βιβλιοθήκη κατατάχθηκε στην προνομιούχο κατηγορία των Ιστορικών Βιβλιοθηκών και διασφαλίστηκε στο μέγιστο δυνατό βαθμό η απρόσκοπτη λειτουργία της στο μέλλον.

89. Καταγεγραμμένοι και επεξεργασμένοι με το Σύστημα Αυτοματισμού των Βιβλιοθηκών (ΑΒΕΚΤ 5.5) του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (δυνατότητα πρόσβασης και δανεισμού από όλες τις δημόσιες βιβλιοθήκες της χώρας κ.ά.)

90. Ενδεικτικά, ο λογοτέχνης Μήτσος Τσιάμης και ο φιλόλογος Νέστωρας Μπούρας δώρισαν τις προσωπικές τους βιβλιοθήκες. Η συγγραφέας Άλκη Ζέη δώρισε τη σειρά των βιβλίων της, στο τμήμα παιδικής λογοτεχνίας.

Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηθύμνης «Αργύρης Εφταλιώτης»
(Έτος ιδρύσεως 1859)

κό Πανεπιστήμιο AGDER) και έχει προσφέρει τις υποδομές της για τα θερινά προγράμματα σπουδών τους (Καναδικά Πανεπιστήμια Simon Fraser University και UQAM/Université Québec au Montreal). Συνεργάζεται με την 98 ΑΔΤΕ Μεραρχία Αρχιπελάγους, τους τοπικούς φορείς και συλλόγους. Σχεδιάζει τη μελλοντική συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λέσβου, βασικού φορέως της πολιτιστικής κληρονομιάς, για τον εμπλουτισμό και τη διάχυση της γνώσης, προς όφελος του πολιτισμού, του τουρισμού και της τοπικής οικονομίας.

Πρωωθεί τη φιλαναγκωσία, ενθαρρύνει τον εθελοντισμό και υποστηρίζει την τέχνη και το παραδοσιακό ελληνικό θέατρο σκιών. Στους χώρους της φιλοξενεί Έλληνες και αλλοδαπούς πολίτες που παρακολουθούν προγράμματα εκμάθησης ελληνικών και ξένων γλωσσών του Υπουργείου Παιδείας ή συμμετέχουν σε δωρεάν σεμινάρια/εργαστήρια στα οποία διδάσκουν εθελοντές εκπαιδευτικοί και πολίτες. Με αυτόν τον τρόπο, η Βιβλιοθήκη γίνεται χώρος συνάντησης, επικοινωνίας και δημιουργίας για πολίτες διαφορετικών ηλικιών, αλλά και προελεύσεων, διευκολύνοντας την ενσωμάτωσή τους στην ανεκτική κοινωνία της Μήθυμνας.

Στις δύσκολες περιόδους του μακρού βίου της, η Βιβλιοθήκη είχε αρωγούς τα εφορευτικά της συμβούλια, τους τοπικούς άρχοντες και τους ανθρώπους του τόπου. Το Εφορευτικό Συμβούλιο, θέτοντας ως στόχο η Βιβλιοθήκη να αποτελεί ζωντανό πνευματικό πυρήνα με δυναμική στην τοπική κοινότητα, διοργανώνει καθ' όλη τη διάρκεια του έτους δράσεις, όπως αφιερώματα σε συγγραφείς, παρουσιάσεις βιβλίων, ημερίδες, συνέδρια, ομιλίες, εκθέσεις και σεμινάρια. Κάτοικοι⁹¹ και επισκέπτες δείχνουν το ενδιαφέρον και την αγάπη

91. Ο Π. Γ. Σχοπελίτης στην εφημερίδα ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ (Μυτιλήνη, 25/7/1955), γράφει: «ό, τι κάνει τη μεγαλύτερη εντύπωση στον επισκέπτη της Μήθυμνας είναι η σπάνια καλλιέργεια των κα-

τους για τη Βιβλιοθήκη συμμετέχοντας μαζί στις δράσεις της.

Η Βιβλιοθήκη με όχημα τις νέες τεχνολογίες επαναπροσδιορίζει τους ρόλους και τους ρυθμούς της. Συνδέεται με ψηφιακές βιβλιοθήκες και βάσεις δεδομένων για την εξυπηρέτηση των χρηστών της. Ενταγμένη στο πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας», παρέχει στους πολίτες δυνατότητα επαφής με τη νέα τεχνολογία και ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο μέσω των υπολογιστών που διαθέτει. Παρέχοντας ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στη γνώση σε όλους τους πολίτες, διαθέτει δύο υπολογιστές ειδικά κατασκευασμένους για χρήση από άτομα με κινητικά προβλήματα και προβλήματα όρασης.⁹²

Τα νέα τεχνολογικά μέσα δίνουν τη δυνατότητα στην Ιστορική Βιβλιοθήκη να διασώσει, να αναδείξει, να προβάλλει και να κάνει προσβάσιμο μέσω διαδικτύου τον πολιτιστικό της θησαυρό σε όλο τον κόσμο. Για τον σκοπό αυτό συμμετέχει σε προγράμματα ψηφιοποίησης. Το 2008, με πρόγραμμα του ΥΠ.Ε.Π.Θ., ψηφιοποιήθηκαν περισσότεροι από τους μισούς τόμους της παλαιάς συλλογής (<http://diglib.yperpth.gr>). Δόθηκε προτεραιότητα σε τεκμήρια μοναδικά στην Ελλάδα που προέρχονται ή αναφέρονται στη Λέσβο και τις αρχαίες κοιτίδες του ελληνισμού της απέναντι μικρασιατικής ακτής (Αιολία).

Ορόσημο στην ιστορία της Βιβλιοθήκης αποτελεί η συμμετοχή της στο κοινό έργο *Ψηφιακός Ηρόδοτος* (Interreg) με τίτλο *Διασυνοριακή Συνεργασία Ελλάδα - Κύπρος 2007-2014*, με βασικό εταίρο το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου (Ρ.Ι.Κ.) και άλλους εταίρους τη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Μυτιλήνης και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (<http://portal.digital-herodotus.eu>). Σκοπός του πρωτοποριακού αυτού έργου είναι η διάσωση και ανάδειξη ιστορικού αρχείου από τη Λέσβο και την Κύπρο. Ο θησαυρός του έντυπου υλικού των Βιβλιοθηκών και του οπτικοακουστικού υλικού του ΡΙΚ θα ωφελήσει την εκπαίδευση, τις επιστήμες, την έρευνα και τα μέσα ενημέρωσης. Επιπλέον, θα συμβάλλει στη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων, εμπλουτισμένων με ειδικά δεδομένα για εκπαιδευτικούς σκοπούς που αφορούν Α.μ.Ε.Α., όπως υπότιτλοι.

Στο πλαίσιο του έργου *Ψηφιακός Ηρόδοτος*, η Βιβλιοθήκη ψηφιοποίησε παλαιά βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά της Λέσβου και της Μικράς Ασίας, το Αρχείο της (Ιδρυτικό, Κανονισμοί συλλόγων και εκπαιδευτηρίων, έγγραφα κ.ά.), το Αρχείο Αργύρη Εφταλιώτη, αντικείμενα της οικογένειας Εφταλιώτη και τα γυαλιά του Στράτη Μυριβήλη. Επίσης, κατασκευάστηκε

τοίμων της. Δεν πρόκειται μονάχα για φυσικές αρετές. Πρόκειται κυρίως, για προτερήματα που για να αποκτηθούν χρειάζεται διδασκαλία και διαπαιδαγώγηση και μακρά παρακολούθηση. Και οι αρετές αυτές δεν είναι κτήμα των λίγων που έτυχε να ταξιδέψουν, να μορφωθούν κατά κάποιον τρόπο. Είναι κτήμα όλων των κατοίκων χωρίς εξαίρεση. Κι ο φαράς, κι ο ξωχάρης κι ο μαγαζάτορας, όλοι φέρνονται και μιλούν κατά τρόπο άψογο, είναι πρόθυμοι, ευγενικοί, διακριτικοί».

92. Δυνατότητα μεγέθυνσης γραμμάτων έως 50 φορές, ανάγνωσης κειμένων οθόνης στα ελληνικά και στα αγγλικά μέσω της τεχνολογίας της σύνθεσης της φωνής, μετατροπής και εκτύπωσής τους σε μορφή Braille.

η ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης (www.mythimnalibrary.gr) και εγκαταστάθηκε νέος σύγχρονος ηλεκτρονικός εξοπλισμός στους χώρους της.

Σημαντική καινοτομία στην ιστοσελίδα του Ψηφιακού Ηρόδοτου αποτελεί το αποθετήριο υλικού (<http://dSPACE.cplm.gr>), όπου επιλεγμένοι χρήστες σε συνεργασία με τη Βιβλιοθήκη έχουν τη δυνατότητα να εμπλουτίζουν το ήδη ψηφιοποιημένο υλικό, προσθέτοντας στοιχεία. Για παράδειγμα, μπορούν να επεξηγούν ένα άρθρο, να συμπληρώνουν ένα κείμενο με φωτογραφία ή έγγραφο, να καταθέτουν προφορικές μαρτυρίες για ιστορικά γεγονότα του τόπου, να αναφέρουν τα ονόματα προσώπων σε μία αναρτημένη παλιά φωτογραφία κ.λπ. Το αποθετήριο υλικού, δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες να δημιουργήσουν μία μοναδική «τράπεζα μνήμης» του ελληνικού και ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Για τους πολίτες της Μήθυμνας, η συνεργασία με τους Κύπριους αδελφούς στο πλαίσιο του έργου Ψηφιακός Ηρόδοτος ενίσχυσε ακόμα περισσότερο τους στενούς δεσμούς που έχουν αναπτυχθεί από την αδελφοποίηση του πρώην Δήμου Μηθύμνης με τον κατεχόμενο Δήμο Λευκονοίκου, το 1994. Στην ακριτική Μήθυμνα, που απέχει οκτώ μόλις μίλια από την απέναντι μικρασιατική ακτή, οι Κύπριοι αδελφοί - από τον τουρκοκρατούμενο ακόμα Λευκόνοικο - έχουν το δικό τους κομμάτι ελεύθερης γης: την Πλατεία Λευκονοίκου. Εκεί, η πέτρινη στήλη υπενθυμίζει: «Δεν ξεχνώ. Το Λευκόνοικο είναι κατεχόμενο από τα τουρκικά στρατεύματα από το 1974. Οι νόμιμοι κάτοικοί του είναι από τότε πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα».

Τέλος, η Βιβλιοθήκη στεγάζεται σε δύο αντικριστά πετρόκτιστα κτίρια - χαρακτηριστικά δείγματα της τοπικής αρχιτεκτονικής - στο ιστορικό κέντρο (αγορά) του διατηρητέου παραδοσιακού οικισμού⁹³ της Μήθυμνας. Οι πρώτοι όροφοί τους είναι επενδυμένοι εξωτερικά με ξύλο (σαχινισίνι), βαμμένο στο κόκκινο της Βενετίας. Αναπόσπαστο μέρος της τοιχοποιίας του παλαιότερου κτιρίου είναι μια πέτρινη οθωμανική κρήνη. Η κρήνη μαζί με τη βάση του μιναρέ από το παραπλήσιο πρώην οθωμανικό τέμενος,⁹⁴ που σώζεται στη μικρή πλακόστρωτη αυλή της, αποτελούν μνημεία - σημεία αναφοράς στην περίοδο της Οθωμανοκρατίας. Τα παράθυρα του παλαιού Αναγνωστηρίου βλέπουν στην παραδοσιακή αγορά, που την άνοιξη τη χρωματίζει και την ευωδιάζει το μωβ σαλμίμι που την σκεπάζει. Από το Αναγνωστήριο του νεότερου κτιρίου αγναντεύεις τον απέναντι όρμο, όπου το αστραφτερό μπλε του Αιγαίου οριοθετεί στην απέναντι ακτή τις αρχαίες πόλεις της Άντισσας και της Ερεσσοῦ - πατρίδες του Τέρπανδρου, της Σαπφώς και του Θεόφραστου.

93. Ο χαρακτηρισμός της Μήθυμνας ως διατηρητέου παραδοσιακού οικισμού το 1965, συνέβαλε στη διατήρηση της παραδοσιακής κληρονομιάς και πνευματικής παράδοσης. Ο Αργύρης Εφταλιώτης έγραφε για το Μόλυβο: «Σχολεία και σπίτια λατρεύονται σαν ιερά φυλακτῆρια εθνικής ομορφιάς και τέχνης».

94. Σημερινό Συνεδριακό Κέντρο του Δήμου Λέσβου, που υποστηρίζει τις εκδηλώσεις της Βιβλιοθήκης.

Στην ακριτική Μήθυμνα, όπου μια στενή λωρίδα θάλασσας χωρίζει ή καλύτερα ...ενώνει τις ηπείρους της Ευρώπης και της Ασίας, παρά τις αντίξοες κατά καιρούς συνθήκες, η Δημόσια Ιστορική Βιβλιοθήκη Μηθύμνης «Αργύρης Εφταλιώτης» φωτίζει στο παρόν και θα συνεχίσει να φωτίζει και στο μέλλον ως πνευματικός φάρος τον πανάρχαιο τόπο. Το ίδιο και τους ανθρώπους του που επί χιλιάδες χρόνια, ζουν, παράγουν και δημιουργούν, «μυζώντας [το] μέλι» του τόπου, το «μέλι» της γνώσης,

«οὕτως ἡ μέλισσα ὄχι μόνον
ἐκ τῶν λειριῶν καί τῶν ἀνθῶν,
ἀλλά κ' ἐκ θύμου καί κυνοσβάτου,
μυζάει μέλι τοῦ δριμυτάτου
καί τραχυτάτων ἐξ ἀκανθῶν».⁹⁵

95. «Ὅπως ἡ μέλισσα ὄχι μόνο/ ἀπό τα κρίνα και τα ἀνθη./ ἀλλά και ἀπό το θυμάρι και τον πιο ἀγκαθωτό ἀγριο βάτο, βυζαίνει μέλι/ και ἀπό τα πιο σκληρά ἀγκάθια».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνώστου Ι. Στρατής, *Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 και ο αντίκτυπός του στη Λέσβο*, Μυτιλήνη 1997.
- Αναγνώστου Ι. Στρατής, *Όψεις του ιδεολογικού και κοινωνικο - οικονομικού πλαισίου στο Μόλυβο, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου Ο Αργύρης Εφταλιώτης στα Νεοελληνικά Γράμματα*, Έκδοση Δήμου Μήθυμνας, 2002.
- Αργύρης Παντελής, Λέσβος. Από την κατάκτηση (1462) στη σύγχρονη εποχή, *Λέσβος η Αιολική*, Εκδόσεις Αστερισμός, Αθήνα 1995.
- Βαλέτας Γ., *Ο Γυρισμός των Μουσών*, Εφημ. *Ταχυδρόμος Μυτιλήνης*, 31 - 7 - 1934.
- Βαλέτας Γ., *Εφταλιώτης Άπαντα*, Τόμος Α', Εκδόσεις Πηγής, Αθήνα 1952.
- Βαλέτας Γ., *Η πνευματική και εκπαιδευτική Μήθυμνα*, το πουσιόδωρο λίκνο του Εφταλιώτη, περ. *Αιολικά Γράμματα* (Αθήνας), Γ', Τεύχος 15, Μάης - Ιούνης 1973.
- Βαλέτας Γ., *Τα οικογενειακά του Εφταλιώτη*, περ. *Αιολικά Γράμματα* (Αθήνας), Γ', Τεύχος 15, Μάης - Ιούνης 1973.
- Βαλέτας Γ., *Αιολικά Γράμματα*, «Τα Εφταλιώτεια», Χρόνος Ε', Τεύχος 30, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1975.
- Ελευθερίου Αθηνάγορας, *Η Ομηρική Αιθιοπία και η Λέσβος*, Αθήνα, 2002.
- Κεφαλληναίου Ευγενία, *Παρόν και Μέλλον των Δημόσιων Βιβλιοθηκών με την Εφαρμογή των Νέων Τεχνολογιών* (Ομιλία), Συνεδριακό Κέντρο Δήμου Μηθύμνης, 1 - 8 - 2009.
- Κοτσάλη - Παπαδημητρίου Κατερίνα, *Μήθυμνα*, Δήμος Μήθυμνας, Αθήνα 1982.
- Λούβη Ε., Ξιφαράς Δ., *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία*, Γ' Γυμνασίου, Αθήνα, Ο.Ε.Δ..Β.
- Λυκιαρδοπούλου - Κοντάρια Σταυρούλα, *Κοινωνία και Παιδεία στη Λέσβο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας*, Μυτιλήνη 2010.
- Μητροπολίτη Γαβριήλ, *Περιγραφή της Λέσβου 1621*, Έκδοση Ι. Φουντούλη, Αθήνα 1960.
- Μίσσιος Γ. Κώστας, *Ανθολόγιο Λεσβίων Ποιητών*, Τόμος όγδοος, Μυτιλήνη 1998.
- Μίσσιος Γ. Κώστας, *Βερναρδάκης, Εφταλιώτης, Μυριβήλης*, Τόμος τρίτος, Εκδόσεις «ΑΣΤΕΡΙΑΣ», Μυτιλήνη 1995.
- Μιχαηλίδης Κ. Μ., *Αργύρης Εφταλιώτης, Η ζωή και το έργο του*, Εκδότης Αριστείδης Ν. Μαυριδής, Αθήνα 1930.
- Μιχαηλίδης Κ. Μ., *Κωνσταντίνος Μιχαηλίδης, Ο πατέρας του Εφταλιώτη (Σελίδες από την παλιά εκπαίδευση στη Λέσβο)*, Αθήνα 1951.
- Μολίνος Αλ. Στρατής, *Κάστρα και Καστρέλλια*, 2^η Έκδοση 1999, Χαρτοπωλείο «Πετράς», Ν. Χριστόπουλος.
- Παναγιωτοπούλου Ι. Μ., *Τα γράμματα και η Τέχνη*, εκδ. Παπαδημητρίου 1967.
- Παπακώστας Γιάννης, *Ο Αργύρης Εφταλιώτης και η 'Δημοκρατία της Φιλολογίας', Πρακτικά Συνεδρίου Μήθυμνας Ο Αργύρης Εφταλιώτης στα Νεοελληνικά Γράμματα*, Έκδοση Δήμου Μήθυμνας 2002.
- Παν. Σ. Παρασκευαΐδης, *Εφταλιώτης και Εφταλού: Ψευδώνυμο και Ετυμολογικά, Πρακτικά Συνεδρίου Μήθυμνας Ο Αργύρης Εφταλιώτης στα Νεοελληνικά Γράμματα*, Έκδοση Δήμου Μήθυμνας 2002.
- Σάββα Δ. Κλειώ, *Στο θαλασσοχώρι εκεί*, Εκδόσεις Πηγής, Αθήνα 1976.

Στάικος Σπ. Κωνσταντίνος, *Η Βιβλιοθήκη του Πλάτωνα και της Ακαδημίας*, Εκδόσεις Άτων, 2012.

Τσιάμης Ν. Μήτσος, *Μήθυμα*, Έκδοση 'Φιλολογικής Στέγης Εφταλιώτη', Αθήνα, 1975.

Τσιάμης Ν. Μήτσος, *Τουρισμός και Παράδοση*, Εκδόσεις «Δ. Παπαδήμα», Αθήνα, 1988.

Τσιάμης Ν. Μήτσος, *Ο Τουρισμός και η Μήθυμα* (Ομιλία), Συνεδριακό Κέντρο Δήμου Μηθύμνης, 2000.

Χατζηγιάννης Στράτος, *Η Ιστορία της Μήθυμνας*, Αθήνα 1976.

ΠΗΓΕΣ

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος - Λαρούς - Μπριτάννικα.

ΙΔΡΥΤΙΚΟΝ τῆς ἐν Μεθύμνῃ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ, 1859.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΜΕΘΥΜΝΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ, ΣΜΥΡΝΗ, ΤΥΠΟΙΣ Π. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ, 1862.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔ. ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ ΕΝ ΜΟΛΥΒΩ, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, 1886.

ΟΡΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΜΗΘΥΜΝΗ (ΜΟΛΥΒΩ) ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ, 1888.

Εφημερίδα *ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ*, Μυτιλήνη, 25/7/1955.

Περιοδικό *ΠΙΤΤΑΚΟΣ*, ΈΤΟΣ Β', ΦΥΛΛ ΚΒ', 15^{ης} Αυγούστου 1879.

Δημόσια Βιβλιοθήκη Μηθύμνης, *Αίτημα: Χαρακτηρισμός της Βιβλιοθήκης ως Ιστορικής*, Παναγιώτα Ι. Θηβαίου - Παπαθεράπων, Μήθυμα 2008.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Ακαδημία Αθηνών: [//www.academyofathens.gr](http://www.academyofathens.gr)

Ασπιρίνη - Κόλμπε: <http://users.sch.gr/stayrakant>

Δαρβίνος: <http://el.wikipedia.org>

Ερρίκος Ντυνάν: <http://el.wikipedia.org>

Ηλεκτρομαγνητική καταγίδα: <http://efzein.blogspot.gr>

Κλοντ Μονέ: <http://clubs.pathfinder.gr>

Πανεπιστημιακό άσυλο: <http://www.istorikathemata.com>

Παπαρρηγόπουλος: <http://www.theseis.com>

Σοκολάτα Παυλίδη: www.sokolata.net

Ψυχάρης: <http://www.sarantakos.com/kibwtos/mazi/Psicharis.htm>

ΟΠΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

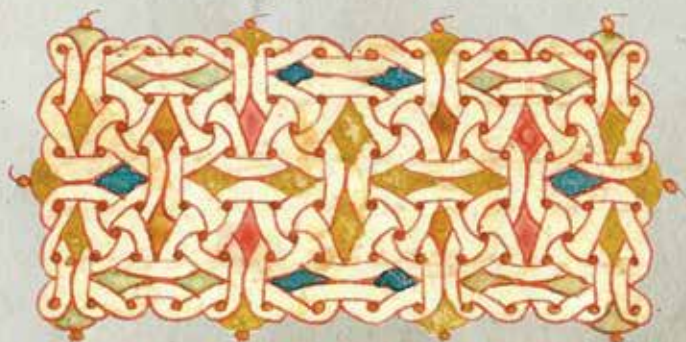
Οι φωτογραφίες προέρχονται από το Αρχείο της Δημόσιας Ιστορικής Βιβλιοθήκης Μηθύμνης «Αργύρης Εφταλιώτης», εκτός από την φωτογραφία του Παρθεναγωγείου Μηθύμνης (πρώτη δημοσίευση) η οποία προέρχεται από την οικογενειακή συλλογή των Θεανώς Αντ. Μαντζουράνη - Εμμανουήλ και Ευρυδίκης Φ. Εμμανουήλ - Θηβαίου.

Βιογραφικό σημείωμα

Η Π. Ι. Θηβαίου - Παπαθεράπων κατάγεται από τη Μήθυμνα της Λέσβου. Είναι πτυχιούχος της Αγγλικής και Ελληνικής Γλώσσας και Φιλολογίας (Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών), με Μάστερ στη Γλωσσολογία και τη Σύγχρονη Αγγλική Γλώσσα (Πανεπιστήμιο Νότινγχαμ Αγγλίας). Υπηρέτησε την τοπική αυτοδιοίκηση από τις θέσεις της Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου και υπεύθυνης του πολιτιστικού τομέα του πρώην Δήμου Μηθύμνης.

Είναι επιστημονική συνεργάτης του Νορβηγικού Πανεπιστημίου AGDER. Εργάζεται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και από τον Απρίλιο 2008 είναι Πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου της Δημόσιας Ιστορικής Βιβλιοθήκης Μηθύμνης «Αργύρης Εφταλιώτης».

ISBN 978-618-81741-0-8

9 786188 174108 >

Η Πρόξη συγχρηματοδοτείται
από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΤΠΑ)
και από Εθνικούς Πόρους
της Ελλάδας και της Κύπρου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

ΕΛΛΑΔΑ - ΚΥΠΡΟΣ 2007-2013
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΙΑΣ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΜΑΣ ΜΕΛΑΝ

Ψηφιοποίηση για τη διάδοση, ανάδειξη και προβολή οπτικοακουστικού και έντυπου υλικού από τη νεότερη και σύγχρονη ιστορία της Κύπρου
και νησιών του βορείου Αιγαίου «ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΠΡΟΔΩΤΗΣ»

Η Πρόξη χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά 80% και από Εθνική Συμμετοχή κατά 20%